

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2005

ANP 2005:770

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2005

ANP 2005:770

© Nordisk Ministerråd, København 2005

ISBN 92-893-1227-0

Tryk: Akaprint A/S

Omslag: Kjell Olsson

Foto: Baggrundsbillede: Johannes Jansson. Små billeder fra venstre til højre, fra oven og ned:

1. Digital Vision; 2 og 3: PhotoDisc; 4: Johannes Jansson; 5: Ingram; 6: Johannes Jansson.

Oplag: 600

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med *Nordisk Råds* oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingfors-aftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev *Nordisk Ministerråd* oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

Indholdsfortegnelse

Förord.....	7
1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme	11
1.1 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinjer	11
1.2 Norden - en dynamisk region i et udvidet EU	12
2. Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen	15
2.1 Indledning	15
2.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Estland, Letland og Litauen	15
2.3 NB8-samarbejde i praksis	17
2.4 Institutionernes samarbejde	22
3. Nordiska ministerrådets samarbete med Ryssland.....	25
3.1 Inledning	25
3.2 Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbete med Ryssland.....	26
3.3 Nyorientering av Nordiska ministerrådets aktiviteter i Ryssland	26
3.4 Institutionernas samarbete.....	27
3.5 Konkreta aktiviteter i Nordvästryssland.....	27
3.6. Nordiska ministerrådets grannlandspolitik i förhållande till Vitryssland	29
4. Samarbejde med Polen, Visegrad-landene og Tyskland.....	31
5. Samarbete med Balkan – kultur som regional brobyggare	33
6. Vest-Norden og dens naboer	35
6.1 Om udvalgte samarbejdsområder kan følgende fremhæves:	35
6.1.1 Regional udvikling	35
6.1.2 Nordens huse.....	36
6.1.3 Europæisk Marine Strategi.....	37

7. Østersøen – en dynamisk region.....	39
7.1 Indledning	39
7.2 Nordliga dimensionens arbetsgrupp för innovation	39
7.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse	41
7.4. Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø.....	42
7.5 Et reelt indre marked for byggeri i Norden og i Østersøområdet	43
7.6 Markedsovervågning i Østersøregionen.....	44
7.7 Nordisk Innovationscenter og fødevaresikkerhed	46
8. Nordisk Ministerråds EU-relaterede aktiviteter.....	47
8.1 Indledning	47
8.2 Lissabon-processen	48
8.3 Utbildning och forskning	49
8.4 Eksempler på fagministerrådenes arbejde i EU kontekst	52
8.5 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked	57
9. Regionale organisationer.....	61
9.1 Indledning	61
9.2 Samarbejde med Østersørådet – CBSS	62
9.2.1 Indledning	62
9.2.2 Baltic Euroregional Network (BEN).....	62
9.2.3 NeDAP.....	63
9.2.4 Øvrige fælles aktiviteter NMR-CBSS:.....	63
9.3 Samarbejdet med Arktisk Råd og Barentsrådet.....	64
9.4 Samarbejde med andre internationale organisationer.....	66
Bilag I: Fakta om Norden.....	71
Bilag II: NMR's Institutioner	89
Bilag III: NMR Retningslinier vedrørende samarbejdet med Estland, Letland og Litauen.	91
Bilag IV: NMR Retningslinier vedrørende samarbejdet med Rusland.....	101

Förord

Under de senaste åren har Europas samarbetsstrukturer förändrats i grunden. Viktigast är naturligtvis den framgångsrika utvidgningen av Europeiska unionen. I norra Europa knyts allt starkare band mellan de nordiska länderna och först och främst Estland, Lettland och Litauen, men även med nordvästra Ryssland, norra Polen och norra Tyskland.

I denna nya internationella miljö utvecklar Nordiska ministerrådet sina uppgifter och prioriteringar. Utan att ge avkall på de inomnordiska uppgifterna – värnandet om språken, kulturen, det i stor utsträckning gemensamma historiska arvet – blir det nordiska samarbetet alltmera öppet mot omvärlden. Det nordiska samarbetet blir en del av en större europeisk och nordeuropeisk samhörighet. Det nordiska samarbetet är ouplösligt förbundet med den europeiska politiska och ekonomiska utvecklingen och med globaliseringen i dess vidaste mening.

Norden i Europa framträder tydligt i denna rapport om Nordiska ministerrådets verksamhet med europeisk anknytning. Den nordiska forskningssamverkan görs till ett verktyg i EU:s Lissabon-process. I Estland, Lettland och Litauen övergår gammal biståndsverksamhet i ett tätt politiskt samarbete. Den nordiska verksamheten i Nordvästryssland breddas. Ministerrådets engagemang för demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland fördjupas. På Balkan har ministerrådet utnyttjat kultursamarbetets erfarenhet för att främja samverkan mellan tidigare fientliga stater.

Det är så det nordiska skall vara; vaktslåendet kring det genuint nordiska förenas med en engagerad öppenhet gentemot nya samarbetsmöns-ter. Rätt förvaltat kan detta dubbla förhållningssätt ge de nordiska länderna stora fördelar. Stämman blir starkare, ländernas skiftande fördelar utnyttjas bättre. Inte minst ligger Östersjöregionens enorma potential öppen för den eller de som tydligast ser vad som kan göras – och som gör det.

Nordiska ministerrådet har under 2004 och den första delen av 2005 arbetat med att utveckla det nordiska samarbetet på politiskt relevanta områden och att förbättra effektiviteten på de områden där samarbete redan sker. Under 2004 angav det isländska ordförandeskapet ”Nordens resurser” som sitt tema, vilket styrde inriktningen av ministerrådets arbete. 2005 anger det danska ordförandeskapets tema ”Norden i en ny tid: Kunskap, dynamik och samarbete” ramarna och prioriteringarna för utvecklingen av det nordiska regeringssamarbetet inom Nordiska ministerrådet.

Avlägsnandet av gränshinder mellan de nordiska länderna är en kärnuppgift för att göra Norden konkurrenskraftigt i den nya internationella miljön. Stöd till de nordiska ländernas möjligheter att gemensamt göra sig gällande internationellt är en annan kärnuppgift i samarbetet. Fokus på värderingar, kompetens och konkurrenskraft står med nödvändighet i centrum för arbetet. Detta gäller också för ministerrådets dagordning på längre sikt.

Ett särskilt intresse knyts till det beslut om en genomgripande reform av ministerrådets struktur som de nordiska samarbetsministrarna fattade beslut om i juni och augusti 2005 och som statsministrarna tillstyrkte vid sitt sammarmöte den 28 juni samma år. Reformen innebär att Nordiska ministerrådets idag 18 olika ministerråd koncentreras till 11 från årsskiftet 2005/2006 och att konsekvenserna härav tillåts prägla redan 2006 års budget. Reformförslaget framläggs som ett ministerrådsförslag för Nordiska rådet som förväntas ställa sig bakom detta vid sin session i Reykjavik i oktober 2005. Det förväntas att flera samarbetsområden som idag omhändertas inom Nordiska ministerrådets ram förs vidare i informella och ändamålsenliga former mellan länderna direkt.

Denna rapport ger en bild av vad Nordiska ministerrådet vill med sitt europeiska arbete. Den riktas formellt till Nordiska rådets session i Reykjavik den 25-27 oktober 2005 men är utformad på ett sätt som skall göra den användbar också i ett bredare perspektiv.

Rapporten har utarbetats av många medarbetare inom Nordiska ministerrådets sekretariat under ledning av min internationella rådgivare Dorthe Elise Svinth. För innehållet ansvarar till slut bara jag.

Köpenhamn den 1 september 2005.

Per Unckel
Generalsekreterare

1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme

1.1 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinjer

Samarbejdsministrene vedtog den 5. september 2003 retningslinier for Nordisk Ministerråds (NMR) fremtidige arbejde med omverden¹. Retningslinierne er vejledende for den successive udvikling af NMRs internationale virksomhed. Samtlige fagministerråd har herefter til opgave at tilrettelægge deres politik og planlægning i overensstemmelse med de overordnede retningslinjer.

Af retningslinierne fremgår, at der i det fælles nordiske samarbejde bør lægges vægt på både at nærme det nordiske samarbejde til EU's dagsorden og at tilrettelægge de praktiske kompletteringer af den nordiske samarbejdsstruktur, som passer til EU-samarbejdet.

Af retningslinierne fremgår tillige, at udvikling af relationerne med de baltiske lande og Nordvestrusland står højt på den fælles nordiske dagsorden, og at samarbejdet gerne ses udbygget.

For så vidt angår nordisk samarbejde med andre internationale organisationer fremhæves, at udfordringen er at sikre størst mulig nordisk nytte af det samlede engagement, som de nordiske landes regeringer over tid har besluttet sig for. Heri ligger, at der skal sikres synergi imellem de forskellige regionale organisationers virksomhed og at unødigt overlapning og manglende koordination skal undgås.

Disse ovennævnte formålsbetragtninger har været styrende for NMRs aktiviteter i det seneste år og gennemførelse heraf har stået højt på aktivitetslisten. Samarbejdsprojekter med andre regionale organisationer er

---

¹ Retningslinierne fremgår af dokumentet "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme", der forefindes på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org.

kommet i stand, nye projekter med EU-deltagelse er påbegyndt og samarbejdet med henholdsvis Estland, Letland, Litauen og Nordvestrusland er styrket gennem året.

Årets redegørelse for Nordisk Ministerråds aktiviteter, der har relevans i en europæisk sammenhæng, bekræfter dette billede. NMR inddrager i stigende grad helt naturligt Europapolitiske spørgsmål og aktiviteter i ministerrådets virksomhed. Denne års redegørelse fokuserer som tidligere redegørelser på aktiviteter, som NMR er direkte ansvarlig for.

1.2 Norden - en dynamisk region i et udvidet EU

Verden omkring Norden har afgørende indflydelse på det nordiske samarbejde. Dette er et faktum, hvis det fælles nordiske samarbejde forsat skal have relevans.

Udvidelsen af EU den 1. maj 2004 har helt naturligt fået betydning for NMRs virke. Europa omkring Norden forandres. Det har bl.a. betydet nye samarbejdsrelationer med de baltiske lande. Også samarbejdet til Østersønationen Polen, som nyt EU-medlemsland, er øget. NMRs relationer til Nordvestrusland har samtidigt været stigende.

Et udvidet EU med 25 medlemslande giver nye muligheder, men sætter også et øget pres på konkurrencen. De nordiske lande må udnytte et stærkt og effektivt samarbejde til at stå distancen i konkurrencen om beskæftigelse, investeringer og ”gode hoveder”. Det fælles nordiske samarbejde får yderligere styrke ved at pulje interesser og ressourcer med naboerne omkring Østersøen, med hvem de nordiske lande har et naturligt interessefællesskab. En region som de nordiske lande har samarbejdet med i århundrede.

Østersøregionen vil med et effektivt samarbejde kunne fremstå som en yderst konkurrencedygtig region i Europa. Samarbejdet vil ske sag for sag. Der er hverken tale om en nordisk eller en Østersø blok i EU eller i andre internationale fora. Men derimod lande i en region, der i flere sager har et interessefællesskab og dermed vil kunne stå stærkere sammen end hver for sig. Fælles interesse kunne f.eks. vedrøre miljøbeskyttelse i Østersøen, udvikling af grænseregionalt samarbejde i Nordeuropa, forbedringer af borgeres og virksomheders mobilitet mellem landene i regionen eller fremme af regionale investeringer i forskning og innovation.

Disse betragtninger ligger bag mange af de aktiviteter, som NMR har iværksat eller deltaget i under det forløbne år og som NMR vil fortsætte med at fremme. Østersøregionen er en naturlig ”arbejdsplads” for fælles nordiske interesser og vil stå højt på den nordiske dagsorden – også i fremtiden.

2. Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen

2.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) og de tre baltiske landene har siden begyndelsen af 1990'erne udviklet et stadig bredere og dybere samarbejde. NMR oprettede allerede i 1991 kontorer i de tre baltiske landes hovedstæder som led i den fælles nordiske politiske støtte til landenes bestræbelser for national uafhængighed².

Med Estlands, Letlands og Litauens medlemskab af EU blev der sat punktum for en æra med samtidig begyndelse af en ny fase i samarbejdet med de baltiske lande. Efter et årti med et mere "bistandspræget" samarbejde mellem NMR og de baltiske lande blev tiden moden til fremover at satse på et mere ligeværdigt myndighedssamarbejde. Dette har været en hovedprioritet i det forgangne år.

2.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Estland, Letland og Litauen³

Samarbejdsministrene vedtog den 10. december 2004 "Retningslinier for NMRs samarbejde med Estland, Letland og Litauen 2006-2008".⁴ Retningslinierne skal ses som Nordisk Ministerråds bidrag til at føre et højt prioriteret samarbejde videre i et nyt politisk miljø – et samarbejde mel-

---

³ Hjemmesider til NMRs kontorer i Tallinn, Riga og Vilnius findes på www.norden.org, hvor kontorenes opgaver og aktiviteter er beskrevet.

⁴ Retningslinierne er vedlagt som bilag

lem 8 lande på ligeværdig fod – også kaldet NB8-samarbejdet. Retningslinierne beskriver bl.a. hvilke hovedprioriteringer NMR har for samarbejdet og på hvilken måde samarbejdet kan udvikles. Endvidere beskrives principper for finansiering af fælles aktiviteter.

Temamæssig er det enkelte nøkkelområder hvor Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å udvikle samarbeidet, bl.a. følgende:

Grenseoverskridende arbeid langs EUs nye grense kan utvikles på grunnlag av gode nordiske erfaringer. På dette området har flere ministerråd mulighet til å bidra.

Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdanning vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft. IT-samarbeidet kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort.

Sosial- og sunnhetsforhold, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretagelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being".

Miljø og bærekraftig utvikling skal fortsatt utvikles og styrkes.

Retningslinierne trådte delvist i kraft allerede ved årsskriftet 2004/2005. Igangsatte projekter, som falder udenfor rammen af retningslinierne, afsluttes så snart det er mulig og senest ved årsskiftet 2005/2006.

Intensionen bag retningslinierne er at komme frem til, hvilke områder de nordiske og baltiske landene kan have fælles interesser i og dermed inden for hvilke fagområder samarbejdet først og fremmest bør fordybes. Retningslinierne er et værktøj for de nordiske ministerråd, og skal ses som et udgangspunkt for udviklingen af fælles ambitioner mellem de otte lande. Ansvar for den konkrete proces tillægges ministerrådene og embedsmandskomitéerne sammen med Estland, Letland og Litauen. Ansvar for det konkrete faglige indhold af det fælles nordisk-baltiske samarbejde lægges på respektive fagministerråd, mens samarbejdsministrene fortsat varetager det overordnede ansvar. Dette indebærer, at samarbejdet vil foregå i overensstemmelse med de principielle retningslinier vedtaget

af de nordiske samarbejdsministre, medens det specifikke faglige indhold defineres af fagministrene.

NMR har med afsæt i retningslinierne fortsat drøftelserne med henholdsvis Estland, Letland og Litauen om, hvorledes samarbejdet på tværs af Østersøen kan styrkes. Dette tillægger NMR stor betydning. Retningslinierne skal således ikke ses som et slutprodukt, men som et led i en videregående proces. Udviklingen i NB8-samarbejdet skal ses som et integreret led i den interesse, som de nordiske lande har i at fremme samarbejdet generelt i Østersøregionen, og dermed skabe grobund for fælles vækst og stabilitet i den nordlige del af Europa.

2.3 NB8-samarbejde i praksis

2.3.1. *Fortsat øget NB8-samarbejde*

Samarbejdet mellem de nordiske og de baltiske lande bliver mere og mere fordybet. Dette er en løbende proces, som sker inden for de forskellige ministerområder.

NB8-samarbejdet er et samarbejde mellem 8 lande. Ministerrådets sekretariat stiller sig dog gerne til rådighed for NB8-samarbejdet, om de pågældende lande måtte ønske dette. NMRs sekretariat fungerer i dag som sekretariat for konkret NB8-samarbejde, herunder på bl.a. miljøområdet.

NB8-samarbejdet viser sig bl.a. ved en række fælles mødeaktiviteter, såvel på embedsmandsniveau som på ministerniveau. F.eks. finder nordisk-baltiske fællesmøder sted på bl.a. justits-, uddannelses-, ligestillings-, miljø-, energi- og transportområdet. Hertil kommer, at der finder nordisk baltisk samarbejde sted inden for rammerne af EU's partnerskaber under Den Nordlige Dimension. Dette på især social og helse området. På det erhvervspolitiske område finder diverse projekter sted, og særligt skal fremhæves et innovationsprojekt mellem de nordiske myndigheder og myndighederne fra de baltiske lande, Polen, Tyskland og Rusland, se herom nedenfor kapitel 7.2. På kulturområdet gennemføres der løbende fælles projekter, herunder ved inddragelse af nordiske institutioner. En handlingsplan for udvikling af det nordiske/baltiske samarbejde på kul-

turområdet fra 2006 er under udarbejdelse og forventes klar til vedtagelse ved udgangen af 2005.

Nordisk-baltisk samarbejde bliver herudover løbende styrket gennem det øgede samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Østersørådet (CBSS). Det gælder blandt andet på det grænseregionale område, transportområdet, IKT-området (The Northern eDimension Action Plan) og på kulturområdet, se herom under 9.2.

Nordisk Ministerråds kontorer i de tre baltiske hovedstæder er væsentlige medspillere i fasen med at bringe det nordiske-baltiske samarbejde fremad.

Det skal understreges, at der også finder nordisk baltisk samarbejde sted uden for rammerne af Nordisk Ministerråd, for eksempel på udenrigsområdet.

Samarbejdet med Estland, Letland og Litauen vil blive kontinuerligt evalueret for at sikre, at samarbejdet udvikles og at dette sker i overensstemmelse med fælles nordisk-baltisk interesser⁵.

2.3.2 Eksempler på NB8-samarbejde

På stort set alle områder er der udviklet et NB8-samarbejde. Nedenfor følger til illustration af udviklingen af NB8-samarbejdet inden for områder, hvori Nordisk Ministerråd bidrager, en beskrivelse af samarbejdet inden for følgende områder: Miljø, uddannelse og forskning, forbrugerbeskyttelse, levnedsmiddel, landbrug, skovbrug og fiskeri.

Miljø-området

Som en konsekvens af de nye retningslinier for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen blev et nordisk-baltisk møde på embedsmandsniveau afholdt i 2005. Fokus var på såvel det hidtidige

---

⁵ Følgende fremgår af retningslinierne for NMRs samarbejde med Estland, Letland og Litauen (2006-2008): "Det fremtidige samarbeidet vil bli kontinuerlig evaluert. Dette skjer så vel av samarbeidsministrene som i Nordisk Ministerråds sekretariat. For å sikre at dette skjer, utarbeider de enkelte fagministerråd én gang om året en statusrapport over samarbeidet. Av disse rapportene vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Evaluering av samarbeidet bør også drøftes i felles nordisk/baltisk regi."

nordisk-baltiske samarbejde på miljøområdet såvel som rammerne for det fremtidige samarbejde. Et konkret resultat af drøftelserne er, at man nordisk-baltisk vil formalisere en proces med årlige møder på både embedsmandsniveau og ministerniveau, og at samarbejdsformen ville blive i form af "agreed minutes". Det er Nordisk Ministerråds sekretariats rolle at arbejde videre med den allerede substantielle nordisk-baltiske projektvirksomhed, som for nuværende beløber sig til ca. 18 MDKK i nuværende og planlagte projekter i perioden 2005-06. Det er desuden blevet pålagt Nordisk Ministerråds Sekretariat at arbejde videre med identificering af nye samarbejdsområder af fælles nytte for såvel de nordiske som de baltiske lande.

Uddannelses- og forskningsområdet

Med baggrund i "Agreed Minutes" fra det nordiske-baltiske uddannelses- og forskningsministermøde i København 25. marts 2004, er der sammensat en nordisk-baltisk koordineringsgruppe. Gruppen har fået navnet "*NB8 Education and Research*" og skal have ansvaret for at administrere og implementere samarbejdet på uddannelses- og forskningsområdet mellem Nordisk Ministerråd (NMR) og Estland, Letland og Litauen.

Hertil kommer, at der er fremlagt et forslag til handlingsplan for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen på uddannelses- og forskningsområdet, hvori der er foreslået tre følgende konkrete områder for et fordybet nordisk-baltisk samarbejde, som skal undersøges nærmere.

I. Baltisk deltagelse i Nordplus, Nordplus junior, Nordplus sprog og Nordplus voksen.

Der forventes nedsættelse af arbejdsgrupper, som vil få i opdrag at udrede, hvorledes en sådan udvidelse kan gennemføres, både teknisk, administrativt og finansielt.

II. Baltisk involvering i det fælles nordiske forskningssamarbejde ud over den fælles observatør, som Estland, Letland og Litauen har i NordForsks bestyrelse.

Baggrund herfor er, at NMRs samarbejde på forskningsområdet nu er koncentreret og skal samordnes i NordForsk. Med udgangspunkt i dette må ethvert forskningssamarbejde mellem de baltiske lande og NMR forholde sig til NordForsk.

III. *De baltiske landes deltagelse i forskningsprogrammet Nordunet 3 om internetteknologi.*

Ministerrådet har indgået et samarbejde med Østersørådet (CBSS) og EU inden for rammerne af Northern eDimension Action Plan 2005-2006 (NeDAP). Efter denne aftale skal udredes mulighederne for, at de baltiske lande kan deltage i forskningsprogrammet Nordunet3 om internetteknologi. Der er bevilliget DKK 300.000 til en "feasibility study" for at udrede dette.

Konsumentområdet

De nordiska konsumentministrarna har under många år samarbetat med de baltiska länderna i diverse konsumentfrågor, i syfte att främja marknadsekonomin och konsumenternas rättigheter. Det har etablerats ett gott samarbete mellan nordiska och baltiska experter på flera områden. Under det gångna året arrangerade konsumentministrarna i samarbete med Prosafe (The Product Safety Enforcement Forum of Europe) ett seminarium om implementeringen och tillämpningen av det nya EG-direktivet om produktsäkerhet, varvid bl.a. den komplexa frågan om riskbedömning diskuterades. Vidare har representanter för miljömärkningsordningen Svanen under det gångna året deltagit dels i ett estniskt projekt om kemikaliers miljö- och hälsoskadlighet, dels i ett lettiskt projekt om information om hantering av kemikalier.

Enligt den deklaration som antogs vid konsumentministrarnas möte hösten 2004, till vilket de baltiska kollegorna inviterats, ska samarbetet under 2004-2007 fokuseras på EU/EES-relaterade ämnen, främst utformningen av EG-rättsakter och implementeringen av dessa, utveckling av strategier för konsumentpolitiken, samt marknadsövervakning och reklamationshantering. Under 2005 inviteras baltiska tjänstemän bl.a. till ett seminarium om EG-rättens påverkan på köprätten i praktiken, samt till ordförandeskapskonferensen "Forbrugerne på de nordiske markeder".

Levnedsmiddelsamarbejdet

Det nordisk-baltiske samarbejde på fødevareområdet rækker langt tilbage, men har tidligere været fokuseret på områderne fødevarekontrol og ernæring og haft form af ekspert- og myndighedssamarbejde. Som følge af

møde mellem de nordiske og baltiske fiskeri-, jordbrugs-, skovbrugs- og levnedsmiddelministre i november 2003 er samarbejdet blevet formaliseret på embedsmandsniveau, og der har siden efteråret 2004 været afholdt to møder i den nordisk baltiske embedsmandskomite. Samarbejdet har udviklet sig til et bredere og mere politisk orienteret samarbejde inden for fødevarer sikkerhed samt kost og sundhed.

Der er igangsat aktiviteter for at etablere et omfattende tværsektorielt netværk relateret til dioxinproblematikken med deltagelse både af de nordiske og baltiske lande samt Polen. Netværket skal tjene til informations- og erfaringsudveksling vedr. datagrundlaget for risikovurderinger m.v. og samtidig udgøre dialogfora inden for forskellige aspekter som f.eks. grænseværdier. Netværket vil også kunne få stor betydning for etablering af fælles indspil og holdninger i relation til forhandlinger i EU og internationale fora. Planen er, at der i løbet af 2005 etableres en web-platform til videnudveksling, som også inkluderer dialogfora. Web-platformen vil også kunne anvendes i forbindelse med samarbejde om risikovurderinger på en lang række andre områder.

Jordbrug, skovbrug og fiskeri

De nordiske lande har de seneste 10 år haft et tæt samarbejde med de Estland, Letland og Litauen om en lang række områder inden for jordbrugspolitikken. En meget stor del af samarbejdet har været på projektniveau. Som følge af møde mellem de nordiske og baltiske fiskeri-, jordbrugs-, skovbrugs- og levnedsmiddelministre i november 2003 besluttede man, at få samarbejdet ind i mere formaliserede rammer på embedsmandsniveau. Der har siden efteråret 2004 været afholdt to møder i den nordisk baltiske embedsmandskomite, der har besluttet at arbejde videre med højt aktuelle områder inden for genetiske ressourcer, landdistriktspolitik, økologi, genteknologi og forskning og uddannelse.

Inden for skovbruget har man ligeledes i en årrække arbejdet tæt sammen med de baltiske lande. Særligt inden for skovforskning og skovforvaltning har man haft en del aktiviteter. Arbejdet forventes i de kommende år, at koncentrere sig om skovbrugsforskning, implementering af EU og Internationale konventioner, genetiske ressourcer og biodiversitet, bioenergi og landdistriktsudvikling. Ligesom aktuelle spørgsmål som

f.eks. det store stormfald i skovene i Norden og Baltikum i januar 2005 har været drøftet.

Samarbejdet på fiskeriområdet med de tre baltiske lande fortsættes med at udvikles og aktiviteterne i 2005 er fokuseret på BAFICO konferencen, som finder sted i Litauen i efteråret 2005.

2.4 Institutionernes samarbejde

Fordybet samarbejde kan udvikles på flere måder. En måde er, at Estland, Letland og Litauen deltager i de fælles nordiske institutioner. Her kan nævnes to eksempler på denne udvikling.

For det første blev de baltiske lande fuldt ud medlemmer i den Nordiske Investeringsbank (NIB) pr. 1. januar 2005.⁶ Aftale herom blev indgået i februar 2004. NIB holdt sit første årsmøde i maj 2005, hvor alle 8 medlemslande var repræsenteret omkring bordet.

Udvidelsen af NIB's ejerkreds er et vigtigt skridt i udviklingen af relationerne mellem de nordiske og de baltiske lande. NIB blev den første nordiske mellemstatlige institution, hvori de baltiske lande blev medlemmer. De baltiske landes medlemskab indebar, at banken har fået en ny struktur. Bankens Råd er et nyt organ, hvor alle otte medlemslande repræsenteres af hvert sit regeringsmedlem.

For det andet er der nu baltisk repræsentation i NordForsk.⁷ Det fremgår af NordForsk's vedtægter, at bestyrelsen bl.a. skal bestå af én fælles observatørrepræsentant fra de nationale organer for forskningsfinansiering i henholdsvis Estland, Letland og Litauen. De baltiske lande har på den baggrund udpeget en fælles repræsentant, der kommer fra det estiske forskningsråd.⁸ Repræsentationsskabet vil rotere mellem de tre baltiske lande.

---

⁶ NIB är en multilateral finansinstitution som ägs av Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauen, Norge och Sverige. Banken finansierar privata och offentliga projekt både i och utanför medlemsländerna. NIB deltar i finansieringen av projekt i över 35 länder runt om i världen.

⁷ NordForsk er et selvstændigt nordisk forskningsinstitution under Nordisk Ministerråd med ansvar for nordisk samarbejde inden for forskning og forskeruddannelse. NordForsk er oprettet pr. 1. januar 2005. Nordisk Forskeruddanningsakademi, NorFA, er fra samme tidspunkt blevet en del af NordForsk.

⁸ Professor Martin Zobel fra Universitetet i Tartu, Estland.

Estlands, Letland og Litauens tilknytning til de fælles nordiske institutioner må forventes at udvikles over tid i takt med, at fælles interesseområder vokser frem og præciseres. De nordiske institutioner har dog allerede flere forskelligartede projekter i de baltiske lande og har interesse i at udvikle dette samarbejde med retningslinierne som grundlag, se afsnit 2.2. Dette er i tråd med de nordiske statsministres udtalelser ved deres møde i Stockholm i forbindelse med Nordisk Råds session i november 2004. Drøftelsen fandt sted på baggrund af Nordisk Ministerråds generalsekretærs redegørelse for mulighederne for fremtidig baltisk deltagelse i de fælles nordiske institutioner. Muligheden for at udvikle fælles nordisk-baltisk ejerskab a la NIB-modellen holdes åben, og vil kunne aktualiseres, når samarbejdet inden for institutionens rammer har gjort en sådan udvikling naturlig. De baltiske landes deltagelse i de nordiske institutioner vil således kunne udvikles over tid og vil kunne indledes med f.eks. strategiske partnerskaber frem for egentlige medejerskaber.

NMR har løbende konsultationer med Estland, Letland og Litauen om ønsker til fordybet samarbejde, herunder i relation til de nordiske institutioner. NMR's generalsekretær har senest gennemført konsultationer i juli måned 2005 med bl.a. den estiske og den litauiske udenrigsminister. Fra baltisk side har der blandt andet været tilkendegivelser om at se nærmere på tættere tilknytning til bl.a. den nordiske genbank, NICE og Nordregio. Oversigt over de fælles nordiske institutioner vedlægges som bilag II.

Institutionernes aktiviteter i de baltiske lande er meget forskellig artet. Nærmere omtale heraf kan findes på de respektive institutioners hjemmeside. Som eksempel kan nævnes projekter vedrørende forøgelse af arbejdsmiljø på baltiske virksomheder, forskningsprojekter på medie- og kommunikationsområdet, miljøprojekter, projekter til fremme af regionens innovationssystemer og bidrage til en øget industriel forskning og udvikling på internationalt niveau i regionen.

Nordisk Ministerråds sekretariat har påbegyndt udarbejdelsen af en vejledning for de fælles nordiske institutioner om, hvorledes samarbejdet mellem de baltiske lande og institutionerne kan udvikle sig i overensstemmelse med de forskellige parterers interesser.

3. Nordiska ministerrådets samarbete med Ryssland

3.1 Inledning

Nordiska ministerrådet och den ryska federationen har sedan mitten av nittioalet utvecklat ett allt mer omfattande samarbete. Arbetet har katalyserats av Nordiska ministerrådets kontor i S:t Petersburg som i augusti 2005 firade sitt tioårsjubileum. Utöver detta kontor finns även kontaktpunkterna i Murmansk, Arkhangelsk och Petrozavodsk. S:t Petersburgskontorets verksamhet och samarbete har under detta årtionde utvecklats från ett arbete som framförallt varit inriktat på samarbete kring och främjande av nordisk kultur och nordiska språk i nordvästra Ryssland, till ett arbete som spänner över flertalet av Nordiska ministerrådets politikområden.

Med tiden har mobilitets- och nätverksordningar fått en ökad betydelse. Genom dessa ordningar bereds politiker, tjänstemän, forskare, konstnärer, journalister och ungdomar möjlighet att besöka, praktisera och bygga nätverk över de rysk-nordiska gränserna. Vid sidan av dessa ordningar har NMR drivit och finansierat ett stort antal projekt inom en rad olika sektorer.

Inom en nära framtid finns förhoppningen att NMR kan öppna ett nytt kontor i Kaliningrad. Detta kontor tillkommer som en konsekvens av att Kaliningrad gradvis blir en mer integrerad del av Östersjöregionen och en vilja från Nordiska ministerrådet att mer aktivt kunna bidra till utveckling och stabilitet i regionen.

3.2 Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbete med Ryssland

De nordiska samarbetsministrarna beslutade, den 10 december 2004, om nya riktlinjer för Nordiska ministerrådets samarbete med Nordvästryssland för åren 2006-08. Dessa riktlinjer styr verksamheten och implementeras i alla ministerråd. Riktlinjerna finns som bilaga till denna rapport.

I riktlinjerna konstateras att de nordiska länderna i alla tider har haft relationer med Ryssland men att motiven för samarbete har skiftat genom åren. Det finns idag en önskan om ett bredare samarbete där fokus är på demokratisk samhällsutveckling, pluralistiska relationer över gränserna och en reglerad marknadsekonomi. Det bredare arbetet ska baseras på en hållbar utveckling där utvecklingen ses utifrån ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart perspektiv. Samarbetet med Ryssland är särskilt betydelsefullt eftersom Ryssland är Nordens och EU:s största granne och utvecklingen i Ryssland har en avgörande betydelse för säkerhet och stabilitet i Nordeuropa.

3.3 Nyorientering av Nordiska ministerrådets aktiviteter i Ryssland

Som en konkretisering av riktlinjerna antog Samarbetsministrarna den 21 augusti 2005 ett särskilt Rysslandsprogram.

Nya resurser frigörs år 2006 till ökade satsningar i nordvästra Ryssland. Satsningarna skall inriktas på sådana områden där NMR har särskilda fördelar att erbjuda. Samarbetet med Ryssland skall således omfatta insatser som de nordiska länderna kan utföra bättre tillsammans än var och en för sig och som lever upp till kravet på nordisk nytta.

Successivt under 2005 och 2006 kommer projektverksamhet att få en mindre framskjuten position medan medel och initiativ kommer att förskjutas till kunskapsuppbyggande och nätverksprogram, deltagande i EU-partnerskap, samarbete med frivilligorganisationer och samarbete i Barentsregionen.

De nordiska länderna kan bilateralt, men även via NMR, vara aktiva partners och bidra till utvecklandet av EU:s Nordliga dimension, EU:s nya grannlandspolitik och ”De fyra gemensamma rummen”. NMR bidrar

med uppgifter till Europeiska kommissionens nya nordliga dimensions informationssystem, som ger en överblick över aktiviteter i området.

Verksamheten i Ryssland – Rysslandsprogrammet – omfattar en lång rad verksamheter som de olika fackministerråden genomför och finansierar i enlighet med de överordnade riktlinjerna. Härutöver – och i samverkan med fackministerråden – genomförs aktiviteter finansierade genom ministerrådets särskilda grannlandspolitik.

De nordiska kulturministrarna har satt igång en process för att utreda möjligheter till samarbete med Nordvästryssland från 2006 och framåt inom kulturområdet. En strategi förväntas ligga klar för antagande vid slutet av 2005.

3.4 Institutionernas samarbete

Nordiska Investeringsbanken, som sedan januari 2005 är nordisk-baltisk, finansierar verksamheter som har betydelse över ett brett område, bl.a. av betydelse för Rysslands ekonomiska utveckling.

Flera nordiska institutioner har väsentliga aktiviteter i Ryssland. Så har t.ex. NEFCO åtskilliga viktiga projektverksamheter i området. Härigenom ger NMR ett bidrag till en bättre miljö. NEFCO tillvaratar därigenom en betydelsefull del av NMR:s miljöambitioner.

Av övriga institutioner administrerar Nordforsk utväxlings- och nätverksordningarna Nordplus Nabo och NorFa Nabo.

3.5 Konkreta aktiviteter i Nordvästryssland

En betydande insats görs för att främja kunskapsuppbyggnad i Nordvästryssland. Det sker genom stipendieverksamhet och nätverksuppbyggnad på områden av särskild betydelse och där de nordiska länderna kan erbjuda fördelar som samarbetspartner. Befintliga stipendie-, utväxlings- och nätverksprogram inom NMR samordnas i ett överordnat program för kunskapsuppbyggnad. Nya delprogram skapas efter behov. Programmet täcker såväl de baltiska länderna som Nordvästryssland, men med tyngdpunkten i Nordvästryssland. De befintliga ordningarna finns beskrivna på NMR:s webbsida: www.norden.org

Nordiska ministerrådet deltar i partnerskap där också Europeiska unionen är engagerad. Nordiska ministerrådets deltagande sker utifrån förutsättningen att partnerskapet skapar mervärde i förhållande till vad länderna var för sig kan uppnå samt kravet på att nordisk nytta uppnås. Exempel på partnerskap är Nordliga Dimensionens partnerskap för folkhälsa och socialt välbefinnande och "the Northern eDimension Action Plan (NeDAP)".

Utveckling av samhälleliga strukturer i syfte att stärka demokratin är ett viktigt element i programmet. En demokratisk samhällsutveckling kräver konstant uppmärksamhet på mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer som en förutsättning för medborgerlig dialog och nödvändigt deltagande i det samhällspolitiska livet. Väl fungerande, oavhängiga, samhällsstrukturer är avgörande för fritt meningsutbyte och för att ansvar skall kunna åvila samhällets medlemmar. Därför är stöd till medborgar- och frivilligorganisationer, som spelar en betydande roll för det folkliga engagemanget, ett prioriterat område.

NMR:s och Barentsrådets respektive verksamhet överlappar varandra geografiskt. En ändamålsenlig arbetsdelning med Barentsrådet och Barents regionråd eftersträvas, enligt vilken NMR begränsar sina egna initiativ i det geopolitiska område som Barentsregionen omfattar, men i gengäld deltar som partner i av Barentsrådet och Barents regionråd initierade samarbeten. Samarbete med Arktiska rådet sker genom NMR:s arktiska program. Samarbetet med CBSS sker på en rad områden också med anknytning till Nordvästryssland.

Efter EU:s utvidgning kommer det gränsöverskridande samarbetet vid unionens yttre gränser att få ökad tyngd. EU har beslutat att nya grannskapsprogram och nya finansieringsinstrument kommer att införas för detta samarbete. Samtidigt har EU och Ryssland kommit överens om samarbete inom "de fyra rummen", vilket ger nya möjligheter till gränsöverskridande samarbete. NMR kan med sina erfarenheter bidra till genomförandet av gränsöverskridande projekt och därmed skapa grogrund för stabila tillväxtregioner. NMR utvecklar ett nytt gränsöverskridande projekt vid EU:s yttre gränser som omfattar samarbete mellan NMR, CBSS, nordiska gränskommittéer och gränsregioner i de baltiska länderna samt Ryssland och Vitryssland. Det nya projektet har fått namnet "Baltic Euroregional Network (BEN)". Projektet är en efterföljare till det gräns-

regionala projekt som NMR med utgångspunkt i sitt Vilnius-kontor bedrivit under åren 2002–2004.

NOPEF:s syfte är att stärka mindre och medelstora nordiska företags internationella konkurrenskraft genom att erbjuda förmånliga lån till förstudier vid internationalisering och projektexport i Nordens närområden och östra Europa utanför EU och Efta. För ändamålet samarbetar NOPEF bl.a. med NIB, NEFCO och NDF. NOPEF:s resurser används bl.a. till förmånliga lån för delfinansiering av förstudier, till projektidentifiering i egen regi, till projektexport och till informationsverksamhet bland nordiska företag. NOPEF arbetar i flera länder men har en tyngdpunkt i Nordvästryssland. Utlåningsvolymen till Ryssland uppgår till 6 MDKK.

Flera fackministerråd samarbetar med Nordvästryssland. Exempel på sådant arbete finansierat av ministerråden är:

- Drogpreventivt nätverk för föräldrar och professionella
- Seminarium om ”gender mainstreaming” för biträdande guvenörer i Nordvästryssland
- NMR:s deltagande i Nordliga Dimensionens Partnerskap för Public Health and Social Well-being
- Konsumentministrarnas projekt – ”best practise”-guide för produktsäkerhet och marknadskontroll
- Valhalla (www.valhalla.norden.org) – nordisk barn och ungdomsportal
- Kulturministrarnas samarbete med European Cultural Foundation (www.eurocult.org) i Kaliningrad.
- Samarbete mellan Nordisk Genbank och Vavilovinstitutet i S:t Petersburg

3.6 Nordiska ministerrådets grannlandspolitik i förhållande till Vitryssland

Syftet med NMR:s aktiviteter i Vitryssland är, mot bakgrund av riktlinjerna från december 2004⁹, att bidra till en demokratisk samhällsutveckling och öppna pluralistiska relationer över gränserna.

---

⁹ Riktlinjer för NMR:s samarbete med Nordvästra Ryssland 2006 – 2008, sid. 4 samt Rysslandsprogram 2006 – 2008, sid. 8.

NMR:s aktiviteter i relation till Vitryssland har en begränsad omfattning och historik och innefattar följande initiativ:

- I. Inför det vitryska parlamentsvalet den 17 oktober 2004 genomfördes ett offentligt remissmöte i det danska Folketinget. Ett antal vitryska och nordiska experter samt politiker deltog för att sätta fokus på utvecklingen i Vitryssland utifrån ett nordiskt och internationellt perspektiv.¹⁰ Evenemanget arrangerades i samarbete med det danska utrikesministeriet, tidningen Politiken och organisationen SILBA.
- II. Under det danska ordförandeskapet för NMR följs evenemanget från 2004 upp den 31 oktober 2005 med en konferens i Köpenhamn. Syftet med konferensen är att bidra med ett underlag för utformning av gemensamma nordiska initiativ i förhållande till Vitryssland. Konferensen arrangeras av det danska utrikesministeriet och kommer att öppnas av den danska utrikesministern. Experter och politiker kommer att belysa utvecklingen i Vitryssland och diskutera Nordens möjligheter att påverka den vitryska utvecklingen. Därtill kommer nordiska och vitryska frivilligorganisationer att mötas i ett forum för att diskutera perspektiv och former för samarbete. NMR finansierar konferensen och deltar aktivt vid genomförandet.
- III. Under innevarande år initierade NMR ett regionalt gränssamarbete under benämningen Baltic Euroregional Network (BEN). Projektet är ett samarbete med Östersjöstaternas råd (CBSS) och har i allt 35 partner från nio länder och däribland Vitryssland¹¹. Se vidare under kapitel 9.2.2.
- IV. NMR utreder under hösten 2005 förutsättningarna för ett engagemang till förmån för det stängda vitryska universitetet "European Humanities University" (EHU) som eventuellt kommer att etableras som exil-universitet för vitryska studenter i Litauen. Ett eventuellt engagemang kommer att ske i samarbete med Europeiska kommissionen.

---

¹⁰ Deltog gjorde bla. den kände oppositionspolitikern Anatoly Lebedko.

¹¹ De övriga länderna är Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Sverige. Mer information om BEN finns att finna på www.benproject.org

4. Samarbejde med Polen, Visegrad-landene og Tyskland

Nordisk Ministerråd (NMR) har en klar interesse i at fordybe sit samarbejde med alle lande og organisationer, der deler interessen for en dynamisk udvikling af Østersøregionen.

Særlig er der sket en væsentlig udvikling i NMRs relationer til Polen. Dette ikke mindst i forbindelse med Polens meget dynamiske formandskab i Østersørådet fra juli 2004 til juli 2005. Allerede i foråret 2004 blev det dog besluttet mellem NMR og Polen, at man fremover som minimum ville afholde ét årligt bilateralt møde. Flere konsultationer er gennemført siden. Det blev senest bekræftet ved møde i Warszawa i maj 2005, at NMR og Polen har flere fælles interesser og at de bilaterale konsultationer var nyttige og ville fortsætte fremover. Særlig har der været peget på mulige samarbejdsområder inden for havmiljø, innovation, grænseregionalt samarbejde, herunder i forhold til demokratifremmende aktiviteter i Belarus.

Polen har også været en interessant samarbejdspartner som en del af Visegradlandene¹². Nordisk Ministerråd har løbende haft erfaringsudveksling med denne landegruppe omkring udfordringerne for regionalt samarbejde i dagens Europa.

I forbindelse med udstillingen ”Scandinavian Design Beyond the Myth” i Prag november 2004 og i Budapest marts 2005 afholdtes to vellykkede seminarer, hvor der blev debatteret fælles udfordringer i Europa med udgangspunkt i regionalt samarbejde. Især blev der fokuseret på mulighederne for regional skabelse af innovation og forskning – ikke mindst set i relation til EU’s Lissabon-proces. Der var stor interesse for NMRs samarbejde inden for dette felt bl.a. etableringen af NordForsk, se

---

¹² Polen, Slovakiet, Tjekkiet og Ungarn

herom nedenfor 8.3. Endvidere var der interesse for det fælles nordiske samarbejde med at fjerne grænsehindringer for personers og virksomheders mobilitet mellem de nordiske lande, idet dette sås som en forgangstrop for et styrket ”indre markedet”, se herom nedenfor 8.5.

Nordisk samspil med Tyskland er tillige stigende. Samarbejde mellem NMR og delstaterne i Nordtyskland har bl.a. dannet baggrund for et bredere Østersøsamarbejde om markedsovervågning, se nærmere under kapitel 7.5.

NMR og de nordiske ambassader i Berlin arrangerede tillige i fællesskab et seminar på højt niveau i marts 2005 i Berlin med aktiv tysk deltagelse. Seminaret tog udgangspunktet i spørgsmålet: ”Can Working Life And Family Life Be Combined To Promote A Sustainable Economic And Social Development In The Nordic Countries And In Germany?”

Seminaret var vellykket og bekræftede, at de nordiske lande og Tyskland kan lære af hinanden, og at der er stor interesse for at udbygge samarbejdet.

Såvel Polen som Tyskland deltager sammen med NMR i diverse øvrige fælles aktiviteter med det fælles mål, at styrke Østersøregionen som sådan. Bl.a. kan nævnes NMRs innovationsprojekt, hvor alle Østersøens lande er deltagere, se nærmere under kapitel 7.2.

I denne sammenhæng bør også kort peges på, at NMR gennem et konstruktivt samarbejde med Østersørådet, hvori Polen og Tyskland er medlemmer, stræber efter at gøre den nordlige region i Europa til en dynamisk og attraktiv region for såvel borgere og virksomheder.

5. Samarbete med Balkan – kultur som regional brobyggare

Nio kulturministrar och representanter från länderna i sydöstra Europa undertecknade den 31 mars 2005 ett historiskt avtal i Köpenhamn.¹³ Avtalet syftar till att främja kulturutbytet mellan länderna i sydöstra Europa och till att bygga upp ett nätverk mellan kulturministerierna i regionen för utbyte av information och erfarenheter och för att stärka det multilaterala kultursamarbetet.

I samband med undertecknandet hölls ett gemensamt möte för kulturministrarna från Norden och ministrarna och representanterna från sydöstra Europa.

Ministermötet var en kulmination på ett omfattande kulturprojekt som inleddes år 2003 med länderna på Västbalkan (Albanien, Bosnien-Herzegovina, Kroatien, Makedonien (FYROM) och Serbien och Montenegro). Projektet hade tvåmålsättningar, dels att bygga nya nätverk mellan Norden och Västbalkan, dels att introducera den nordiska samarbetsmodellen.

Projektet hade rubriken Norden–Balkan–Culture–Switch och riktades till unga professionella i båda regionerna. Norden–Balkan–Culture–Switch omfattade fem områden: musik, visuell konst, litteratur, film och samtida dans och koreografi. Vid sidan om dessa områden fanns ett utbytesprogram riktat till dem som arbetar i kulturinstitutioner. Alla projekt förutsatte deltagande från åtminstone tre länder i Västbalkan.

Projektet planerades och genomfördes av de nordiska kulturinstitutionerna Nordisk institut för samtidskonst (NIFCA), Nordiska musikkommittén (NOMUS), Nordiskt center för Scenkonst (NordScen) och andra

---

¹³ Avtalet finns på NMR:s hemsida under adressen <http://www.norden.org/internationellt/sk/CharterFinal310305.pdf>

relevanta nordiska nätverk som t.ex. litteraturcentralerna, de nordiska filminstituten i ett samarbete med institutioner i Västbalkan.

Mer än 35 olika projekt har genomförts och lett till bl.a. översättningar och publicering av ny litteratur från båda regionerna, ett omfattande utbyte mellan filmfestivalerna i båda regionerna, en serie workshops med totalt 200 deltagande från 18 konstakademier och som resulterade i en utställning som visats i Belgrad och Helsingfors, ett omfattande residensprogram för bildkonstnärer, nordisk musik på festivaler i Västbalkan och ny musik från Västbalkan på festivaler i Norden etc. Hela projektet har resulterat i nätverk och kontakter som är värdefulla för de institutioner och individer som deltagit.

Kulturprojektets målsättning var även att presentera det nordiska regionala samarbetet och den betydelse det har haft för kulturlivet i hela Norden. Kulturprojektets multilaterala karaktär väckte respons hos myndigheterna i Västbalkan och på initiativ av Albaniens kulturminister inleddes hösten 2004 diskussioner om att i Balkan inrätta ett samarbetsorgan för kulturellt utbyte i regionen. Kretsen av intresserade länder utökades och Bulgarien, Rumänien, Grekland och Turkiet deltog i diskussionerna som ledde fram till att kulturministrarna den 31 mars 2005 i Köpenhamn undertecknade Charter of the Council of Ministers for Culture of South East Europe (SEE).

En utvärdering av projektet finns på <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:727>

6. Vest-Norden og dens naboer

Samarbejdsministrene prioriterer Vestnorden i det nordiske samarbejde ud fra den grundlæggende vurdering, at det er en gevinst for hele Norden at styrke nordisk samarbejde i Vestnorden. På foranledning af samarbejdsministrene udarbejdedes redegørelsen: "Vest-Norden i det nordiske samarbejde"(2003), som ministrene principielt tog til sig som et grundlag for videreudvikling af samarbejdet i de følgende år.

Den efterfølgende skriftlige status - *Nordisk samarbejde i Vestnorden og med Vestnordens naboer* - afgav samarbejdsministrene til Nordisk Råd i oktober 2004. Heri gøres detaljeret rede for indsatsen og resultaterne i periodens løb. Denne redegørelse har stadig aktualitet som samlet oversigt over igangværende fællesnordiske aktiviteter i Vestnorden. I august 2005 udarbejdede NMRs sekretariat en supplerende oversigt "Vestnorden i det nordiske samarbejde – en status", som bl.a. de nordiske samarbejdsministre fik forelagt under deres møde i Grønland i august 2005.

Samarbejdstemaerne drejer sig om naturressourcer – ikke mindst havets ressourcer - forskning, uddannelse, sundhed, næringsforhold – herunder transport, turisme, kommunikation og arbejdsmarked, forbrugerbeskyttelse - kultur samt netværkssamarbejde på alle områder. Desuden indgår indsatsområder for nordisk samarbejde med Nordens naboer i vest.

6.1 Om udvalgte samarbejdsområder kan følgende fremhæves:

6.1.1 *Regional utveckling*

Regionalministrarna har under perioden startat projektet "Västnordens ekonomiska relationer till det övriga Norden och dess betydelse för när-

ingslivsutvecklingen i Västnorden.” Syftet med utredningen är att genomföra en analys av det ekonomiska samspelet mellan Västnorden och det övriga Norden. Analysen består av fyra delar:

1. En värdering av vilka mekanismer som kan stärka de västnordiska ekonomierna och utveckla samarbetet i Västnorden och mellan Västnorden och det övriga Norden.
2. En värdering av vilka av de västnordiska erfarenheterna kring näringslivsutveckling som andra delar av Västnorden kan dra nytta av.
3. En värdering av den betydelse som samspelet med övriga Norden har för näringslivets specialisering i de västnordiska regionerna. Finns det branscher med särskilt stor potential?
4. En redovisning av de ekonomiska förbindelserna mellan de västnordiska länderna och övriga Norden.

Rapporten kommer att presenteras under hösten 2005.

6.1.2 Nordens huse

De nordiske huse på Færøerne og i Reykjavík og Nordens Institut i Grønland (NAPA) er centrale aktører i kultursamarbejdet i Vestnorden - dels gennem et allerede eksisterende veludviklet samarbejde mellem de tre institutioner, dels gennem de tre institutioners arbejde med udvikling af netværk i og omkring Vestnorden. Husene vil i de kommende år fortsætte deres koordinerende rolle på kulturområdet, med mulighed for også at udvide arbejdet til andre områder. Husene planlægger at gøre 2006 til et satsningsår for Vestnorden med udveksling af program, der også skal omfatte Vestnordens naboer.

Formandskabet afholdt i februar 2005 et seminar for de nordiske huse og institutter, heri indgik bl.a. drøftelse af, hvorledes en styrkelse af det vestnordiske samarbejde kan ske. Det vestnordiske samarbejde indgår fra 2005 eksplicit som prioriteret område i kontrakterne for husene i Island og på Færøerne.

6.1.3 Europæisk Marine Strategi

Det danske formandskab for NMR har taget et initiativ til en workshop om den "Europæiske Marine Strategi" – bl.a. med den hensigt at muliggøre, at Vestnorden kan inddrages i diskussionen af den Europæiske Marine Strategi.

De nordiske lande har således deltaget i udviklingen af den Europæiske Marine Strategi, men opbygning af en regional nordiske vinkel bliver først rigtig aktuel, når strategien er færdiggjort. I strategien fokuseres på regionale videnscentre og på økoregioner, hvorfor en regional nordisk vinkel kan blive aktuel i mange fora fremover. I en nordisk vinkel vil det også være vigtigt at inddrage synspunkter fra hele det nordiske område, herunder f.eks. Færøerne og Grønland, som ikke har deltaget i processen i EU.

7. Østersøen – en dynamisk region

7.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) tillægger det stor betydning at fremme Østersøregionens attraktionskraft og dermed øge mulighederne for en stabil økonomisk vækst til gavn for borger og virksomheder. NMR deltager derfor aktivt i flere forskellige aktiviteter, der har dette formål for øje. Det bør dog nævnes, at også på andre områder, herunder kulturområdet, finder der et aktivt samarbejde sted hen over Østersøen. Bl.a. kan nævnes, at Art Baltica er et samarbejdsforum for kulturmyndigheder i landene rundt Østersøen. Intentionen er at fremhæve kulturidentitet i Østersøregionen samt at udvikle projekter af europæisk dimension.

NMR prioriterer deltagelse i gennemførelsen af EU's anden handlingsplan for den Nordlige Dimension 2004–2006. I følgende afsnit beskrives nogle af de initiativer hvori NMR spiller en central rolle. Se ligledes NMRs deltagelse i gennemførelsen af NeDAP (The Northern eDimension) under kapitel 9.2.3. En udførlig oversigt over NMRs arbejde med gennemførelsen af den Nordlige Dimensions handlingsplan findes i rapporten ”Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006”¹⁴.

7.2 Nordliga dimensionens arbetsgrupp för innovation

7.2.1 Förbättrat gränsöverskridande samarbete

Nordliga dimensionens arbetsgrupp för innovation (The Northern Dimension Working Group on Innovation, NDWGI) är ett initiativ som sponsras

---

¹⁴ <http://www.norden.org/pub/ebook/2004-738.pdf>

av Nordiska ministerrådet och som syftar till att förbättra det gränsöverskridande samarbetet mellan de länder som deltar i Nordliga dimensionen inom området för innovationspolitik. Initiativet omfattar elva länder¹⁵ och Nordiska ministerrådet innehar ordförandeskapet i styrgruppen.

Initiativet ger struktur och innehåll för ett antal arbetsgruppmöten och underlättar en dialog mellan beslutsfattare. Målet är att stärka beslutsfattandet och därigenom även innovation, konkurrenskraft och, slutligen, regionens välbefinnande i sin helhet.

Syftet med regionalt samarbete om innovation

- Att skörda frukterna av en gemensam referensram och den geografiska närheten i regionen.
- Att lära av, och dra nytta av, grannländernas erfarenheter (dvs. att lära sätt att förbättra det egna nationella innovationssystemet, att identifiera goda rutiner och öka möjligheten att överföra denna kunskap och dessa erfarenheter).
- Att svara på behovet av ett strukturerat samarbete vad gäller policyformulering (det finns många samarbetsfora och aktiviteter, men det saknas en strukturerad och interaktivt lärande).
- Att tillhandahålla ett informellt forum för intensiva och fokuserade diskussioner.

7.2.2 Ett forum för diskussion, lärande och samordnat agerande

Arbetsgruppen fungerar inte som ett forum enbart för att rapportera och jämföra nationella program och policies, utan är mera ett forum för öppna diskussioner och utarbetande av rekommendationer samt för att identifiera områden för samordnat och gemensamt agerande.

Arbetsgruppen eftersträvar att komplettera och tillföra ett mervärde till existerande fora som fokuserar på innovationspolitik (t.ex. Nordic Innovation Centres expertgrupp för innovationspolitik, the European Trend-Chart Workshops och det kommande European Innovation Policy Forum). Genom att sammankalla denna grupp av länder – sammanbundna av historiska band, ett gemensamt mål och en vilja att samarbeta – kan varje land dra nytta av att lära av de andra. Genom att ställa samman en

---

¹⁵ Danmark, Estland, Finland, Tyskland, Island, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Ryssland och Sverige.

omfattande mängd data och studier från EU och OECD, och genom att fokusera på utvalda policyområden av särskilt intresse för Norden och Östersjöregionen, kommer medlemmarna att få mera praktiskt orienterade inblickar i konkreta policyområden, något som även ger möjlighet att ta gemensamma initiativ i syfte att stärka innovationen och konkurrenskraften i regionen som en helhet.

7.2.3 Resultat från arbetsgruppmötena

Vid arbetsgruppens första möte den 1 mars 2005 betonade medlemmarna önskemålet – och hängivenheten – att utveckla detta forum. Gruppen fastslog att detta var ett utmärkt tillfälle att skörda frukterna av en gemensam referensram och av den geografiska närheten i regionen i syfte att förbättra de nationella innovationssystemen, att identifiera framgångsrika sätt att arbeta samt att finna sätt att överföra denna kunskap och dessa erfarenheter, för att stärka innovationen och konkurrenskraften i regionen som en helhet.

Arbetsgruppen möttes en andra gång den 25–26 maj 2005 för att diskutera policies och program för innovation och entreprenörskap, och för att vidareutveckla arbetsgruppen framtida prioriterade områden. Mötet fungerade även som ett gemensamt möte med Östersjörådets arbetsgrupp för ekonomiskt samarbete (CBSS WGEC) och Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för näringslivsfrågor.

Gruppen identifierade fyra prioriterade fokusområden för sitt arbete: att främja marknadsdriven innovation, att främja kluster, att utveckla entreprenörskap och att inrätta en innovationssystem för Östersjöregionen. I tillägg betonades betydelsen av att stödja risk/såddkapital som ett politikområde som borde följas och där man i framtiden kunde utbyta erfarenheter. Dessa fokusområden kommer att diskuteras (och framtida handlingsplaner kommer att föreslås) vid mötet den 28–29 september 2005.

Mer information finns på arbetsgruppens hemsida: www.ndinno.net

7.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse

De nordiska social- och hälsoministrarna har fört vidare det aktiva deltagande i utvecklingen av Northern Dimension Partnership on Public

Health and Social Wellbeing. Ministerrådet är med som en av 8 internationella organisationer och 13 länder som har anslutit sig till underlagsdokumentet för partnerskapet, Oslo-deklarationen från oktober 2003.

Ministerrådet deltar i partnerskapets kommitté för högre representanter (CSR). Under 2004 hölls två CSR-möten, varav ett – i september – hölls i Nordiska ministerrådets lokaler i Köpenhamn. Vidare hölls i december, i Tallinn, partnerskapets första ministerkonferens. På mötena lägger Nordiska ministerrådet vakt vid praktisk och konkret samordning med tanke på ett optimalt genomförande av partnerskapsprogrammet. Erfarenheterna från samarbetet inom området och Nordiska ministerrådets närvaro genom de nordiska kontoren i Estland, Lettland, Litauen och Ryssland är centrala element i detta. Nordiska ministerrådet bidrar också aktivt till partnerskapet genom att ha inrättat en tvåårig tjänst vid sitt kontor i St. Petersburg. Tjänsten är kopplad till partnerskapets sekretariat i Stockholm och skall bl.a. samordna Nordiska ministerrådets aktiviteter med partnerskapets. Se vidare www.ndphs.org.

7.4. Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø

Nordisk Ministerråd er fortsat engageret i Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø (NDEP), hvor NMR er en af 5 internationale organisationer og 11 lande som finansielt understøtter miljøprojekterne i Nordvest-Rusland. Midlerne til indsatserne i Rusland kanaliseres gennem den Nordiske Investerings Bank (NIB) og den nordiske miljøinvesteringsfond (NEFCO). Projekterne angår typisk investeringer indenfor spildevand, affald, energieffektivitet, vand og radioaktivt affald. Miljøgevinsterne ved projektgennemførelsen kommer såvel NV-Rusland til gode såvel som det øvrige område omfattet af Den Nordlige Dimension.

NMR har senest gennem NIB/NEFCO været involveret i syv større projekter i NV-Rusland, herunder et stort spildevandsanlæg, som i september 2005 blev indviet i St. Petersburg. NMR vil fortsætte sit engagement i miljøpartnerskabet gennem rammerne for de nordiske finansieringsinstitutioner. Dette arbejde komplimenteres af fagministerrådenes indsatser på miljøområdet.

7.5 Et reelt indre marked for byggeri i Norden og i Østersøområdet

Nordisk Ministerråd (NMR) har samlet ni lande omkring Østersøen i et nyt initiativ på byggeområdet. Disse lande og Nordisk Ministerråd er netop gået i gang med at fjerne grænsehindringer i EU's indre byggemarked for at få et bedre fungerende marked i Østersøregionen.

Embedsmænd fra Danmark, Estland, Finland, Island, Letland, Litauen, Norge, Polen og Sverige mødtes d. 3 maj 2005 for at starte fem projekter, der skal være banebrydende på området. Projekterne, som alle vil fokusere på nedbrydning af grænsehindringer på byggeområdet mellem landene, drejer sig blandt andet om at udvikle en database for at gøre information om markedsforhold og national lovgivning lettere tilgængelig.

Samarbejdet bygger på en handlingsplan vedtaget på det nordisk-baltisk-polske boligministermøde i november 2004. Handlingsplanen skal stimulere øget samhandel indenfor byggesektoren i regionen og den gennemføres 2005-2007.

“A plan of action for increased exchange in the building sector between the Nordic and the Baltic countries and Poland”

The purpose of the action plan is to contribute towards an increased exchange in the building sector between the Nordic countries and between the Nordic and the Baltic regions and Poland. It is assumed that an increased exchange between the countries concerned will promote competition in the housing construction markets. High housing costs are a problem in many countries today. High production costs and building prices lead to higher housing costs, which mean that weak groups in society cannot afford new housing. The causes of high costs include insufficient competition for both contractors and materials, due to among other reasons various types of entry barriers to the market. It is therefore an important housing policy goal to eliminate existing entry barriers and to stimulate competition in order to reduce costs.

[...]

The action plan focuses on opportunities for and barriers to an increased exchange in the building sector between the concerned countries and only deals with issues that are sector-specific.

In other words, there are also other important problems to solve for a well-functioning exchange in the business sector, such as administrative problems related to customs and taxation, rules for establishment of companies, and others not discussed in this context.

[...]

The intention of this action plan is to identify a number of measures that can, in an initial round, contribute towards improving cooperation and interaction between countries around the Baltic Sea. At the same time, it must be accepted that there will continue to be differences between the countries, since national considerations limit the possibilities for special solutions for the building sector and housing construction.

The governments in the participating countries will actively follow the developments on the construction market which is expected to result from an increased cross-border exchange. However, only by active participation from the actors and organizations in the building sector, concerned authorities and research and development institutions in the sector, will it be possible to realise the ambition and objectives of the action plan. Thus, cooperation in the wide group of stakeholders in the building and construction sector as at the core of this initiative.

7.6 Markedsovervåging i Østersøregionen.

7.6.1 Partnerskap skyddar konsumenter och företag

Konsumentskyddet skall förstärkas för att förbättra konsumenternas förtroende för EU:s inre marknad. Därför är ett gränsöverskridande samarbete kring markandsövervakning viktigt, särskilt i regioner med många nya EU-medlemsländer, t.ex. Östersjöregionen.

Marknadsövervakningen kan bli bättre genom gränsöverskridande utbyte av erfarenheter av metoder och åtgärder, utarbetande av samordnade strategier, pilotprojekt och löpande informationsutbyte.

Mot denna bakgrund ingicks i juni 2004 ett s.k. partnerskap för marknadsövervakning mellan Hamburg – som ledande tysk delstat för övriga delstater i norra Tyskland – och Nordiska ministerrådet. Till partnerskapet anslöt sig även Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauen,

Norge, Polen, Sverige och Nordic Innovation Centre (NICe). Partnerskapet är öppet för ytterligare medlemmar.

Huvudsyftet med partnerskapet är att skapa en plattform för marknadsövervakningen i Östersjöregionen. På så vis skall både konsumenter och företag gynnas när EU:s inre marknad övervakas. Detta regionala initiativ är nödvändigt eftersom EU saknar tillräckliga resurser för att hantera frågan. Partnerskapet är ett exempel på hur länder, delstater, regionala organisationer, myndigheter och andra kan samarbeta regionalt inom EU.

7.6.2 Ett skräddarsytt samarbete

EU:s konsumentskydd går i princip ut på att garantera en hög skyddsnivå för alla konsumenter, förhindra illojal konkurrens och att stoppa farliga produkter. För att nå dessa mål krävs gränsöverskridande samarbete och informationsutbyte mellan de myndigheter som har till uppgift att ta tillvara konsumenternas intressen. En grundläggande regel på EU:s inre marknad är att om en produkt är godkänd i ett land är den därmed även godkänd i övriga EU/EES-länder. Detta gör marknadsövervakningen extra viktig.

Samarbetet hjälper myndigheterna att få en överblick över hur marknaden utvecklas, att mäta hur mycket pengar den gränsöverskridande handeln omsätter och bidrar effektivt till en anpassning av de resurser som avsätts till marknadsövervakningen, både vad gäller personal och budget.

7.6.3 Goda resultat

Partnerskapet valde att starta samarbetet med en undersökning av billiga vatten- och kaffekokare eftersom dessa produkter är mycket vanliga i samtliga deltagande länder. Syftet var att se hur olika myndigheter och laboratorier arbetade med produkttest och för att kunna jämföra resultat och eventuella olikheter. På så vis skulle rutinerna kunna anpassas till varandra. Resultatet blev att skillnaderna var små och relativt enkla att rätta till.

Ett glädjande resultat av samarbetet hittills är att andelen produkter inom segmentet som måste dras in nu fallit kraftigt. Endast 3,5 % av de

undersökta produkterna har visat sig ha tekniska fel som krävde att produkten förbjöds. Innan samarbetet startade låg samma siffra i Tyskland på 18 %. Samarbetet skall nu fokusera på andra produktgrupper.

7.7 Nordisk Innovationscenter og fødevaresikkerhed

Fødevarebårne infektioner er årligt ansvarlige for op til tre millioner menneskeårs arbejde i Europa; et forbløffende højt tal og en enorm udgift for samfundet. En udgift, der for ofte er undervurderet.

Den stigende globalisering af fødevare produktion og -distribution, sammenholdt med udbredelsen af grænseoverskridende handelsområder, så som EU, er en yderligere risiko faktor i spredningen af infektioner, som måske tidligere var begrænset til lokale udbrud. På den anden side er væksten af sådanne super nationale institutioner også en mulighed for, at koordinere forskning og udvikle sikkerheds krav på internationalt plan.

Gennem de sidste 10 år har de nordiske lande behandlet sådanne emner på regionalt niveau, oprindeligt gennem ”the NordFood programme” såvel som gennem samarbejdet mellem risikovurderings ansvarlige og risikostyrings ansvarlige under den Nordiske embedsmandskomite for fødevarer (CSO – Food). For nyligt, stod Nordic Innovation Center (NICE)¹⁶ og Nordisk Ministerråd for den praktiske etablering, af et nordisk netværk for koordineringen af forskning vedrørende fødevare sikkerhed: the Nordic Research Area Net, eller NRA-NET. Gennem EUs 6te rammeprogram dannede dette basis for et mere omfattende European Research Area Net, ERA-NET, som officielt blev relanceret den 1. August, 2004 som et nyt europæisk ”konsortium”, SAFEFOODERA. Konsortiet – som er drevet af NICE – består af 21 organisationer i 18 lande, repræsenterende interesser for op til 500 millioner europæere.

EU kommissionen gennemgår for øjeblikket den samme proces som de nordiske samarbejdsorganer gjorde for år tilbage. Med en EU-støtte, der kun udgør 5 procent af det totale europæiske budget for den direkte forskning og de nationale forskningsinstitutioner, understreges det faktum at regionale netværk, der bygger broer mellem nationale forskning og udviklings enheder, er vejen frem.

---

¹⁶ <http://www.nordicinnovation.net>

8. Nordisk Ministerråds EU-relaterede aktiviteter

8.1 Indledning

Den internationale - og i særdeleshed den europæiske - udvikling har ikke mindst i de senere år indebåret, at store skridt er blevet taget i retning af større åbenhed og et bredere samarbejde.

EU's opbygning og udvidelse har skabt nye samarbejdsmuligheder på en række områder, også sådanne som længe har stået centralt i det nordiske samarbejde, f.eks. bæredygtig udvikling, ligestilling, forskning. Visse nordiske mærkesager er derigennem helt eller delvis blevet overtaget af andre, i første række EU, f.eks. pasfrihed og standardisering indenfor adskillige professionsområder. Denne udvikling må nødvendigvis påvirke det nordiske samarbejdes dagsorden og struktur.

Uden for de politiske strukturer forstærkes de internationale tendenser gennem den tiltagende økonomiske globalisering. En effekt af dette er, at konkurrencen skærpes. I Europa har også EU's udvidelse indflydelse på konkurrencen i og med, at det indre marked udvides til flere lande.

Det miljø, som det nordiske samarbejde fungerer i, er altså i stor udstrækning nyt. Denne mangeartede udvikling giver nye muligheder for det nordiske samarbejde og indebærer, at samarbejdet må gives en ny indretning, som både er tilpasset den politiske dagsorden i Norden og det nye internationale samarbejds miljø. Samarbejdet i Nordisk Ministerråd (NMR) må ses i perspektiv af dette og komplettere de andre europæiske og internationale samarbejdsfora, hvor de nordiske lande deltager, først og fremmest EU og EØS.

Denne udfordring afspejles da også i NMR's virke. De forskellige ministerråd er alle engageret i aktiviteter, som er relevante set i en europæ-

isk ramme. Dette gælder såvel i forhold til EU som i et bredere europapolitisk perspektiv. Aktiviteterne er mangeartede og omfatter bl.a. samarbejde med andre internationale regionale organisationer, projekter med EU-støtte eller anden EU-involvering, ministrenes udveksling af synspunkter om EU-aktiviteter, international relevant grundforskning, koordination af gennemførelse af EU-retsakter samt meget andet. De forskellige fagministerråds aktiviteter, herunder de internationale, kan findes på de enkelte fagministerråds hjemmeside på www.norden.org.

Derfor følger alene nedenfor et udpluk af de mange aktiviteter, som NMR beskæftiger sig med, som indeholder elementer af større EU-interesse.

8.2 Lissabon-processen

EU-kommissionen har våren 2005 "relanseret" Lissabonprocessen og poängterat dess centrala betydelse för Europas ekonomiska framtid. EU skall fokusera på tillväxt och på att skapa nya arbetsplatser. Kunskap och innovation är ledande begrepp för att Lissabonprocessens mål skall kunna nås. Som ett led i att föra fram processen skall alla medlemsländer inkomma med nationella handlingsplaner före den 15 oktober 2005.

En genomgång av vad som görs eller planeras att göras på en nordisk nivå skulle komplettera bilden på ett nyttigt sätt och en inventering av nordiska aktiviteter med anknytning till Lissabonprocessen skall därför göras under sommaren 2005 vid ministerrådet. En intern arbetsgrupp skall därefter i nära samarbete med ministerierna i länderna identifiera faktiska mål/aktiviteter som ses som lämpliga och bedöms vara goda kandidater. Arbetsgruppen vill fokusera på utdaneelse, forskning och innovation, se kapitel 8.3. Endvidere kan nævnes, at NMR vil som indspil til EU's Lissabonstrategi og strategien for bæredygtig udvikling, koordinere et nordisk indspil vedr. miljøteknologi, se nærmere under 8.4.1. og 8.4.2.

8.3 Utbildning och forskning

8.3.1 Bakgrund

Forskning är en avgörande förutsättning för moderna samhällens utvecklingsförmåga och internationella konkurrenskraft. Forskningen och innovationsklimatet utgör tillsammans förutsättningar för välbefinnande. För forskning på högsta internationella nivå krävs miljöer av yppersta kvalitet. Kostnaderna för högkvalitativ forskning tenderar emellertid att bli allt högre.

EU har under de senaste fyra åren utvecklat begreppet om ett europeiskt forskningsrum – ERA (European Research Area) för att stärka arbetet, motverka fragmentering av forskningen, öka forskningsinvesteringarna, bättre utnyttja resurserna, ge verksamheterna, speciellt små och medelstora företag, bättre ramvillkor för forskning samt utbygga aktiviteterna. Det skall skapa en inre marknad för forskning. I ett utvidgat Europa kommer ett regionalt forskningssamarbete att få en växande betydelse. Man kan utgå ifrån att det regionala samarbetsmönster vidareutvecklas.

De nordiska länderna är i ett internationellt sammanhang framstående på många områden och detta faktum borde utnyttjas bättre för att skapa synergieffekter och ökad profilering. Men trots en stor andel forskningsinsats, mätt som andel av ekonomin, är de nordiska länderna i absoluta tal globalt sett alla små. Där är heller inte någon garanti för fortsatt framgång när den vetenskapliga konkurrensen skärps.

Det är därför nödvändigt att upprätta ett nordiskt forsknings- och innovationsrum, NORIA, som syftar till att stärka Norden som region i Europa och andra delar av världen samtidigt som NORIA blir en vital och integrerad del av ERA.

8.3.2 Ett nordiskt forsknings- och innovationsrum

Vitboken "NORIA Nordisk forskning och innovation – globalt ledande genom ökat samarbete" utkom hösten 2003. Den utmynnar i ett förslag om att upprätta ett nordiskt forsknings- och innovationsrum, NORIA, som skulle stärka Norden som region i Europa och andra delar av världen. NORIA skulle samtidigt fungera som en vital och integrerad del av ERA.

Vitboken beskriver bland annat ett forsknings- och innovationssystem med två pelare, en för forskning och en för innovation, med starka band dem emellan. År 2004 utkom Innovationsboken med ett förslag till nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010.

Forskning och innovation är olösligt invävda i det samlade innovationssystemet och det blir därför viktigt att aktörerna har ett nära samarbete för att främja synergi och framstående resultat. Forskningssamarbetet bör ta hänsyn till sin roll som ett viktigt element i näringslivets innovation och samhällets förmåga till förnyelse. Förstärkta ambitioner för att vetenskapliga och teknologiska framsteg också skall kunna omsättas i företagande och flera arbetsplatser utgör en viktig del av motiveringen för ökat nordiskt samarbete.

De nordiska ministrarna med ansvar för forsknings- och näringspolitik antog i september 2004 en deklaration om att samarbeta för att stärka relationerna i de nordiska länderna mellan forskning och näring. Ministerrarna konstaterar att de redan tagit ett antal initiativ för att förstärka det nordiska forsknings- och innovationssamarbetet. Detta inkluderar att forskningsministrarna i mars 2004 beslutat om genomförandet av ett nordiskt forsknings- och innovationsrum; att näringsministrarna den 1 januari 2004 inrättat Nordisk InnovationsCenter (NICE); och att forskningsministrarna vid årsskifte 2004–2005 skapar ett nytt organ, NordForsk, för samnordisk forskningsfinansiering.

Därför blir NordForsk och Nordisk InnovationsCenter (NICE) centrala aktörer inom ett nordiskt rum för forskning och innovation i nära samarbete med Nordisk Ministerråds sekretariat.

8.3.3 NordForsk

NordForsk (hemsida www.nordforsk.org) etablerades den 1 januari 2005. Institutionen skall utgöra en organisatorisk ram för att främja samverkan mellan de nordiska ländernas centrala forskningsfinansiärer. Avsikten är att definiera samarbetet utifrån nationella prioriteringar och utifrån identifierade gemensamma intressen. Därför blir NordForsks huvudfunktion en facilitators-, samordnings- och samspelsfunktion för att föra fram initiativ baserade på nordisk styrka.

De nordiska medlen bör betraktas som marginal- och såddfinansiering för att gemensamt stödja de bästa institutionerna, forskarna och forsk-

ningsgrupperna. Med ett sådant synsätt blir det naturligt att se finansieringen som i huvudsak nationell. Genom att ge de nationella forskningsråden en avgörande roll när det gäller finansiering och bevilning i NordForsk, kan en synergi mellan nordiska och nationella medel främjas.

NordForsk skall fungera som samarbetsorgan mellan nationella forskningsfinansierande organ. Samarbetet skall kunna omfatta alla stadier av forskning, från grundforskning till mera tillämpade inriktningar. NordForsk tar egna initiativ, men skall också ta ställning till initiativ från forskningsvärlden och universiteten. Universiteten spelar en viktig roll eftersom en stor del av dagens forskning utförs vid dessa och forskarutbildningen främst handhas av dem.

NordForsks uppgifter är strategiska och har huvudsakligen tre funktioner: samordningsfunktion, finansieringsfunktion samt policyfunktion. NordForsk har tillförsäkrats en betydande frihet i sina arbetsformer och insatser. NordForsk skall fatta beslut om bevilning på grundlag av kvalitetsmässiga vetenskapliga värderingar. En annan uppgift för NordForsk är, som nämnts, att etablera ett dynamiskt samarbete med de nordiska innovationssystemen och NICE.

Ett viktigt resultat av NordForsks verksamhet skall vara ett stärkt forskningssamarbete i Norden och dess närområden samt att Norden gemensamt kan stå starkare i konkurrensen om europeisk forskningsfinansiering än vad länderna vart och ett för sig skulle förmå. Samtidigt kommer NORIA, liksom ERA, att vara ett öppet forskningsområde som utgör basis för ett stärkt nordiskt internationellt samarbete.

Det är viktigt att arbetet inom NordForsk ses i sammanhang med andra initiativ för nordiskt forskningssamarbete. Inom energiforskningen finns det ett väletablerat nordiskt samarbete och på områdena jord- och skogsbruk, livsmedel samt fiskeri planlägger man en större koordinering. Dessa och andra kommande initiativ bör knytas till NordForsks arbete för att få till stånd en möjligast effektiv utveckling och implementering av det Nordiska Forsknings- och Innovationsområdet.

8.3.4 Skovbrugsforskning

Samnordisk Skovforskning (SNS) støtter økonomisk og faglig utarbejdning av søknader inden for EU's 6. rammeprogram. Den målrettede søgning har betydet, at en del meget store forskningsprojekter indenfor skov-

brugsforskning har fået eller får støtte fra EU. Endvidere er SNS partner i et EU ERANET innenfor fagfeltet "Wood Material Science". Nettverkssaktiviteten med navn "WoodWisdom-Net" fikk støtte fra EU og startet 1. januar 2004 og har varighet fire år. Det er 12 partnere med i prosjektet; nettverksaktiviteten ledes fra Finland og SNS er en av partnerne. Hovedmålet med prosjektet er å forberede og etablere en felles finansiert utlysning av FoU-midler innen området wood material science i 2007.

8.3.5. Energi

Nordisk Energiforskning har utveklats till en naturlig nordisk knutpunkt och koordinator för projekt inom EU:s ERA-net. Nordisk Energiforskning har bl.a. en viktig roll inom EU:s projekt "Hydrogen and Fuel Cell Coordination" (HY-CO). Detta projekt har som mål att koordinera offentligt finansierad forskning inom vätgas- och bränslecellsområdet i Europa. Projektet omfattar 21 deltagare från 18 europeiska länder, som tillsammans administrerar över 160 miljoner €. NEFP representerar den nordiska regionen i HY-CO projektet och ansvarar för ett av fem arbetsområden som behandlar gemensamma strategiska mål i förhållande till ett framtida vätgassamhälle.

8.4 Eksempler på fagministerrådernes arbejde i EU kontekst

8.4.1 Bæredygtig udvikling

Bæredygtig udvikling er en fortsat udfordring og en proces under stadig udvikling nationalt, regionalt og internationalt. Den nordiske strategi "Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden" er derfor blevet revideret og trådte i kraft 1. januar 2005. Strategien indeholder de nordiske landes langsigtede mål for bæredygtig udvikling op til år 2020 sammen med de mål og tiltag, der er nødvendige i perioden 2005-2008 for at opnå disse langsigtede mål for en række fagministerråd og indsatsområder. Strategien samt oplysninger om indsatserne i forbindelse hermed findes på www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk

Den nordiske bæredygtighedsstrategi 2005-08 skal blandt andet bruges som løftestang for at påvirke de internationale indsatser om bæredyg-

tig udvikling. Den viser også, at den nordiske samarbejdsmodel kan anvendes på dette tværgående område. Da den reviderede nordiske strategi samtidig i højere grad fokuserer på den økonomiske og sociale dimension understøtter den EU:s Lissabonproces. Formanden for ministerrådet, den danske samarbejdsminister, fremsendte derfor strategien til EU:s forårstopmøde i marts 2005 i Bruxelles, som indspil til drøftelserne om Lissabonprocessen og bæredygtig udvikling.

Den europæiske bæredygtighedsstrategi, der baserer sig på vedtagelserne i Göteborg i juni 2001, skal revideres i løbet af 2005. Den nordiske strategi er mere omfattende end den eksisterende EU strategi.

Den nordiske strategi blev derfor også fremsendt som et indspil til EU:s økonomiske og sociale komité's Stakeholderforum vedrørende bæredygtig udvikling i april 2005 i Bruxelles.

Opfølgning og markedsføring af strategien for bæredygtig udvikling har således været hovedprioriteter i 2005 gennem fortsat kontakt med ansatte i EU kommissionen, der arbejder med revisionen af EU bæredygtighedsstrategien, og der planlægges seminar(er) om bæredygtighedsstrategien med deltagelse af EU repræsentanter i løbet af året.

8.4.2. Miljø

Et nyt nordisk miljøhandlingsprogram trådte i kraft per 1. januar 2005. Programmet har en række fokusområder, og fælles for dem alle er at målsætningerne skal ses i et internationalt perspektiv, og hermed europæisk. En lang række af miljøprojekterne gennemføres allerede for tiden med europæiske partnere, herunder den substantielle nordisk-baltiske projektvirksomhed, som p.t. beløber sig til ca. 18 MDKK i nuværende og planlagte projekter i 2005. De nordiske miljøministre diskuterer også fast europæiske sager ved deres møder, og i 2005 har det primært været emner som EU's marine strategi, et nordisk indspil vedr. miljøteknologi til EU's Lissabonstrategi, eller internationale klimaspørgsmål. Miljøspørgsmål er ofte af grænseoverskridende karakter, hvilket nødvendiggør en international koordinering, og samarbejdet har været tæt koordineret fra nordisk side igennem arbejdet i Nordisk Ministerråd.

Den nordiske miljøembedsmandskomite har i 2005 gennemført møde med sine baltiske kollegaer og foruden at drøfte de respektive handlingsplaner og prioritetsområder, blev der desuden besluttet at holde årlige

møder på politiske såvel som embedsmandsniveau, med sigte på at forstærke samarbejdet i denne europæiske region. Nordisk Ministerråds sekretariat blev anmodet om at varetage koordineringen af disse møder såvel som at fremkomme med ideer til, hvilke samarbejdsområder der vil være i fælles nordisk-baltisk interesse.

8.4.3 Levnedsmiddelsamarbejdet

Ministerrådet for fiskeri, jord, skovbrug og levnedsmidler har i regi af EK-Livs initieret et større projekt med henblik på at udarbejde en nordisk handlingsplan for bedre sundhed og livskvalitet gennem mad og motion. Dette tema er af stor international betydning og en nordisk handlingsplan skal dels skabe synergi og merværdi mellem de nationale aktiviteter i de nordiske lande, dels påvirke den fremtidige politik i EU og internationalt. Ministerrådet fastlagde sigtelinierne for handlingsplanen ved deres møde i juni 2005, derefter vil en stor konference blive afholdt i november 2005 og ministerrådet forventes at vedtage den endelige nordiske handlingsplan i juli 2006. Handlingsplanen vil være en værdifuldt grundlag for at få indflydelse på europæiske og internationale strategier for at fremme sunde kostvaner og livsstil.

8.4.4 Genetiske ressourcer

Det nordiske samarbejde inden for genetiske ressourcer er højt politisk forankret, og har stor indflydelse på både EU og internationale processer. Senest har det nordiske samarbejde bidraget med værdifuldt in-put om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer, og Nordisk Ministerråd har øget sit samarbejde med både FAO og EU inden for området. EU og FAO har således tilkendegivet, at man ønsker et tættere samarbejde med Nordisk Ministerråd om nuværende og kommende politisk aktuelle temaer inden for blandt andet husdyrgenetiske ressourcer og skovgenetiske ressourcer. Fra baltisk side har der været vist interesse for at deltage i arbejdet i den Nordiske Genbank.

8.4.5 Landdistriktspolitik

Landdistriktsproblematikken er et vigtigt elementet i både de nationale og i EU's landbrugspolitikker. Ministerrådet for fiskeri, jord, skovbrug og levnedsmidler nedsatte i august 2004 en gruppe på højt embedsmandsniveau om Nordens fremtidige jordbrugs- og kulturlandskab (NORD-FRAM) som arbejder med landdistriktsudvikling. Herunder implementering af EU's landdistriktspolitik og afkobling af EU landbrugsstøtten. Samtidig med at landdistrikterne økonomisk bliver klemmt som følge af produktionsbetingelserne samt globaliseringen, bliver det tydeligere, at der ligger en stor politisk udfordring i at sikre udvikling af bæredygtige landdistrikter gennem sikring af et eksistensgrundlag for landbefolkningen. Det er i denne sammenhæng nødvendigt at klarlægge hvilket potentiale landdistrikterne har, ikke alene som produktionsgrundlag for jord- og skovbrug men langt bredere, som eksempelvis at vurdere mulighederne for udvikling af turisme og bosætning.

8.4.6 Konsumentsamarbetet

En kärnaktivitet i det nordiska samarbetet om konsumentfrågor är att uppnå största möjliga inflytande på beslutsfattandet i EU och sektorn har i fler frågor verkat drivande och inspirerande i den juridiska processen. Det samarbetas dessutom om en likartad implementering av förordningar och direktiv i de nordiska länderna. Under det senaste året har en rad förslag till EU-direktiv, som kommer att få stor betydelse för det etablerade konsumentskyddet i de nordiska länderna, analyserats och diskuterats vid efterföljande nordiska samrådsmöten. Detta gäller bl.a. direktivförslagen om otillbörliga affärsmetoder, tjänster resp. konsumenttjänsters säkerhet och leksaker, samt EU:s arbete med en revision av avtalsrätten. Vidare har sektorn initierat en analys av de faktiska effekterna av de enligt EU:s direktiv ändrade reglerna i den nordiska konsumentköplagstiftningen, dvs. hur direktivet har implementerats, hur reglerna tillämpas i praktiken och hur de tolkas av tillämpande myndigheter. Ett seminarium kommer att arrangeras, till vilket även baltiska kollegor inviteras.

Som ett led i att säkerställa att EU:s inre marknad fungerar effektivt och att producenterna följer gällande regler samarbetar de nordiska konsumentmyndigheterna för en effektivare övervakning av marknaden, nu senast genom samnordiska marknadskontroller av barnvagnar och nappar.

Dessutom arrangerades ett samrådsmöte om EU:s förordning om administrativt samarbete, vilken utgör en rättslig ram för samarbete mellan de offentliga tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen. En interdepartemental samarbetsgrupp beredde sedan implementeringen av förordningen.

Konsumentministrarna arbetar också för att genom en koordinerad nordisk insats få ökat inflytande på det nationella, europeiska och internationella standardiserings- och produktsäkerhetsarbetet. Under det gångna året hölls bl.a. samrådsmöten om en reviderad barnvagnsstandard, standardisering av tjänster, samt standarden för leksaker. Sektorn har också arbetat för en förändring av den europeiska energimärkningen, som även bör beakta produktens funktion, t.ex. tvättmaskiners sköljeffekt.

Inom konsumentområdet administreras och finansieras också nyhetsbrevet "Nice-Mail", som är ett centralt kommunikationsmedel inom ett europeiskt nätverk för att sprida information och erfarenheter om konsumentundervisning inom Europa.

8.4.7 Sosial trygghet

De nordiske sosial- og helseministrene har undertegnet en ny konvensjon om sosial trygghet i Norden. Konvensjonen trådte i kraft 1. september 2004, og er en oppdatering av den tidligere konvensjon med tanke på utviklingen av reglene for sosial trygghet i EU. I tillegg har sosial- og helseministrene finansiert utarbeidelse og oppdatering av et elektronisk saksbehandlerverktoy til bruk i landenes sosialforsikringsforvaltninger. Verktøyet inneholder oppdaterte opplysninger om relevante regler, domstolsavgjørelser o.a. innen både EU og de nordiske land som bedrer beslutningsgrunnlaget for saksbehandlerne. Endelig har sosial- og helseministrene støttet planlegning og gjennomføring av et nordisk EU-seminar om samordning av bopelsbaserte og arbeidsbaserte sosiale ytelser i henhold til de nye EU-regler på området (forordningene 1408/72 og 883/04). Seminaret skal presentere både nordiske og europeiske synsvinkler, og planlegges avholdt i annet kvartal 2006.

8.5 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked

8.5.1. Fælles nordisk samarbejde om fjernelse af grænsehindringer

I et udvidet EU må de nordiske lande gå foran og sikre, at det indre marked i Norden fungerer i praksis for både borgere og virksomheder. Målet er en stadig stærkere integration i Norden. De nordiske virksomheder opfatter allerede Norden som et hjemmemarked. Med en stadig stigende global konkurrence er det vigtigt, at Norden som samlet region kan profilere sig som en åben og grænseløs region. Dette mål forstærkes kun af EU's udvikling og ikke mindst EU's udvidelse, som betyder, at Europa ikke længere er delt. Her kan og skal det nordiske samarbejde ikke konkurrere med det europæiske samarbejde, men agere i forhold dertil. Norden skal også helst nå et stykke længere, når det drejer sig om borgernes mobilitet på tværs af de nordiske grænser og virksomhedernes handel og investeringer over grænserne.

I det lys udpegede de nordiske samarbejdsministre i 2003 den forhenværende danske statsminister Poul Schlüter til særlig repræsentant i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer. Den overordnede opgave for Poul Schlüters arbejde er at finde konkrete løsninger på juridiske og bureaukratiske forhold, der skaber barrierer for den ønskede frie bevægelighed af personer mellem de nordiske lande. Dette sker særligt indenfor områderne social- og sundhed, skat, uddannelse og arbejdsmarkedet. Målet er konkrete resultater, der direkte forbedre mulighederne for de nordiske borgere, der vælger at leve og/eller arbejde på tværs af de nordiske grænser. Hertil har Nordisk Ministerråd en informationstjeneste til borgere, der ønsker at få hjælp i forbindelse med at arbejde, bosætte sig eller studere i et andet nordisk land.

Hallå Norden

Hallå Norden är Nordiska ministerrådets informationstjänst för privatpersoner som rör sig mellan de nordiska länderna och på ett eller annat sätt får problem i byråkratin. Hallå Norden hjälper till med information för personer som vill arbeta, studera, söka arbete eller bosätta sig i ett annat nordiskt land.

Se mera på www.hallonorden.org

Arbejdet med fjernelse af borgernes grænsehindringer er i 2004 blevet suppleret med fjernelse af næringslivets grænsehindringer. De nordiske erhvervsministre satte allerede dette arbejde i gang i 2003 ved at få kortlagt de konkrete barrierer det nordiske næringsliv oplever. Dette resulteret i et katalog over næringslivets grænsehindringer, som vil danne grundlag for den særlige repræsentants arbejde i 2005¹⁷. Den særlige repræsentant Poul Schlüter afrapporterer sit arbejde til de nordiske stats- og regeringsledere årligt i forbindelse med Nordisk Råds session, hvor den særlige repræsentant endvidere afrapporterer sit arbejde mundtligt som skriftligt.

Den særlige repræsentant fremlægger sin slutrapport ultimo oktober 2005.

Eksempler på de resultater der indtil videre er opnået er følgende:

- Ny nordisk overenskomst om personnummer undertegnet i november 2004 i Stockholm. Overenskomsten gør det nu muligt for borgere der flytter mellem de nordiske lande at få et personnummer hurtigt og smidigt.
- Ny nordisk skatteportal. Skatteportalen giver de nordiske borgere mulighed for at kommunikere direkte med embedsmænd på det Nordiske Virtuelle Skattekontor, der hjælper med at give svar på spørgsmål, som berører skatteforvaltningerne i hele Norden. Det virtuelle skattekontor er ikke fysisk enhed, men i stedet et netværk af skattesagkyndige i Norden. Det er unikt at en person, som skal i kontakt med flere nordiske skatteforvaltninger, kan stille spørgsmål på portalen og få et samlet svar fra det Nordiske Skattekontor.
- *Internordisk arbetsförmedling*; Denna portal kommer att bli färdig för lansering under hösten 2005 och kommer att finnas tillgänglig direkt via Hallå Norden. Inledningsvis kommer den internordiska arbetsförmedlingen att fokusera på Öresundsregionen.
- Näringslivsportal kopplad till Hallo Norden: Det är ofta problem för småföretagare att hitta samlad information om vilka regler som gäller när man skall starta ett företag i ett annat nordiskt land, göra affärer med ett företag på andra sidan gränsen eller anställa personal från gränsregionen. För att hjälpa till med detta kommer näringsportalen att utvecklas och bli ett helt nytt avsnitt på Hallå Nordens webbplats. Avsnittet kommer framförallt att innehålla en länksamling med viktig information som rör företag som arbetar över de nordiska gränserna. Den nya näringsportalen kommer att lanseras under Nordiska rådets session i Reykjavik i oktober.

Läs mera på www.norden.org/grensehindringer, www.hallonorden.org, www.nordisketax.net.

8.5.2. Implementering af EU-direktiver

Inden for rammerne af det formelle nordiske samarbejde pågår meget aktivitet omkring fælles nordiske implementering af EU-direktiver. Dette arbejde er særligt vigtigt, når det berører forhold med betydning for udvikling af det indre marked. I den sammenhæng er det helt afgørende, at de nordiske lande ved gennemførelsen af EU's direktiver søger en fælles nordisk koordination, således at nye grænsehindre ikke opstår.

Fælles nordisk koordinering af EU-direktiver

På en række områder er der allerede strukturer for et mere ensartet gennemførelse af EU-direktiver mellem de nordiske lande, som har betydning for borgere og virksomheder i relation til grænsehindre. Af disse kan fremhæves, at de nordiske erhvervsministre har nedsat en arbejdsgruppe, der mødes hver gang EU-retsakter på de selskabsretlige områder skal gennemføres i de nationale retssystemer. Arbejdsgruppen sammentræder løbende og har blandt andet drøftet drøfte implementeringen af EU's direktiv om udlicitering.

Det danske formandskab for det nordiske samarbejde har sat den fælles nordiske koordinering af EU-direktiver højt på dagsorden for deres formandskabsprogram i 2005 for det nordiske samarbejde.

Gennem en koordination i nordisk regi vedrørende gennemførelsen af væsentlige direktiver vil man reducere risikoen for at en uensartet implementering efterfølgende skaber utilsigtede grænsehindre til skade for borger og virksomheder.

Enkelte af de nordiske lande har endvidere som led i at undgå yderligere grænsehindre besluttet at kvalitetssikre lovforslag, der kan have betydning for det nordiske samarbejde. Såfremt et lovforslag har særlige konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande, herunder i forhold til den fri bevægelighed mellem de nordiske lande, bør der redegøres nærmere for dette i lov bemærkningerne. Hermed vil der kunne forventes komme et yderligere fokus på at undgå hindringer for mobilitet i Norden.

9. Regionale organisationer

9.1 Indledning

Det fælles nordisk samarbejde med andre internationale organisationer skal sikre størst mulig nordisk nytte af det samlede engagement, som de nordiske landes regeringer over tid har besluttet sig for.

De regionale organisationer Østersørådet (CBSS), Barentsrådet (BEAC) og Arktisk Råd (AC) berører i betydelig grad samme geografiske område og beslægtede aktiviteter som Nordisk Ministerråd (NMR). Derfor søges til stadighed samspillet udviklet med såvel disse organisationer som med EU. Øget samarbejde med de øvrige regionale organisationer har i tråd hermed været en prioritet under det danske formandskab for NMR i 2005.

De nordiske samarbejdsministre bekræftede senest under deres møde i august 2005 ønsket om et fortsat øget samspil med CBSS, BEAC og AC. Bestræbelserne går ud på dels at sikre gensidig information om mål og handlinger, dels at etablere konkret samarbejde om projekter eller anden indsats, hvor et samvirke kan understøtte overensstemmende målsætninger.

På initiativ af NMR er mindre udvekslingsordninger på sekretariatsniveau med de øvrige regionale organisationer under etablering. Endvidere har man fra NMRs side tilkendegivet, at de kommende formandskaber for NMR fremover vil orientere øvrige regionale organisationer om planlagte formandskabsprogrammer. Hertil kommer, at flere konkrete fælles projekter er iværksat, herom nedenfor. Disse tiltag blandt andre er taget for at undgå unødige overlapninger af arbejde og skabe synergi mellem de forskellige aktiviteter, der planlægges og udføres.

9.2 Samarbejde med Østersørådet – CBSS

9.2.1 Indledning

Samarbejdet med Østersørådet er yderligere styrket gennem det forløbne år. Stadig bedre koordination sker og fælles projekter realiseres.

Gensidig information og samordning sker bl.a. gennem regelmæssige møder mellem de to organisationers sekretariater og dets formandskaber. Dagsordener udveksles og en mindre udvekslingsordning af sekretariats medarbejdere er under udarbejdelse.

NMRs generalsekretær har tillige deltaget i to CBSS CSO-møder, senest ved møde i Kaliningrad i april 2005. Den nye direktør for CBSS' sekretariat er gensidigt inviteret til et kommende NSK18-møde under dansk formandskab. Endvidere har NMRs sekretariat haft møder med de tiltrædende formandskaber i CBSS. NMRs generalsekretær deltog herudover i CBSS' udenrigsministermøde i Szczecin, 9-10 June 2005. Også i dette forum blev nytteværdien af det styrkede samarbejde mellem de to regionale organisationer bekræftet.

Også på flere konkrete samarbejdsområder har NMR søgt at koordinere/samarbejde tættere med CBSS end hidtil. Nedenfor følger eksempler herpå.

9.2.2 Baltic Euroregional Network (BEN)

På initiativ af NMR er der med CBSS nu indgået et samarbejde (pilotprojekt) om gennemførelse af et samfinansieret og fælles ledet projekt for grænseregionalt samarbejde i det baltiske område (BEN). EU's INTER-REG komite har besluttet den 3. juni 2005 at yde bidrag til projektet. Visse betingelser skal dog imødekommes. Disse er under implementering. NMRs kontor i Vilnius har hovedansvaret som såkaldt ledende partner. NMR bidrager med ca. 350.000 €. CBSS deltager med en finansiering på 80.000 €. Alt i alt deltager 35 partner. Projektet forventes at løbe i tiden september 2005 – december 2007.¹⁹

---

¹⁸ NSK- Nordisk samarbejdskomite

¹⁹ Mer information om projektet finns på www.benproject.org

9.2.3 NeDAP

Nordisk Ministerråd indtrådte den 1. januar 2005. i et partnerskab med CBSS på IT-området i regi af "*The Northern eDimension Action Plan (NeDAP)*" inden for rammerne af den Nordlige Dimension. CBSS og NMR har et fælles ledelsesansvar for gennemførelsen. De deltagende parter hver står for sin del – en eller flere "aktionslinier" – af det samlede projekt.

NMR har udtrykt særlig interesse for bl.a. aktionslinien vedr. statistikudvikling samt aktionslinien med nær sammenhæng med det nordiske Nordunet-samarbejde der står for avanceret IT-infrastruktur til forskningen. Mulighederne undersøges for at udvide deltagelsen i Nordunet-forskningen til også at omfatte de Østersølande, som endnu ikke deltager, samt for, at deltagerne i fællesskab kan gøre brug af europæiske finansielle instrumenter, som for eksempel EU instrumentet ERA-NET. NMR og CBSS har i sagen tætte kontakter til EU-Kommissionen.

9.2.4 Øvrige fælles aktiviteter NMR-CBSS:

Et andet område, hvor der hidtil har fundet et samvirke mellem Nordisk ministerråd (NMR) og Østersørådet (CBSS) sted er på transport-området. Bl.a. afholdtes et fælles møde i Warszawa i januar 2005. Særligt har der været givet udtryk for, at der kunne være fordele ved at samarbejde om transportpolitiske spørgsmål med fokus på at identificere fælles udfordringer i Østersø-område. Ændringer i NMRs struktur vedrørende transportområdet, hvorefter transportministerrådet nedlægges, vil have indflydelse på samarbejdes generelle struktur. Der må derfor etableres en ny platform for transportsamarbejdet i regionen, som er af fælles nytte.

Også fjernelse af hindringer for mobilitet blandt borgere og virksomheder har været et emne som begge organisationer har interesseret sig for, se yderligere om grænsehindringer under kapitel 8.5. NMR har i den forbindelse deltaget i CBSS' økonomiske arbejdsgruppes møde den 21. februar 2005 med det formål at orientere om NMRs arbejde med fjernelse af grænsehindringer mellem de nordiske lande. CBSS' økonomiske arbejdsgruppe deltog tillige i møde i NMR's sekretariat i maj d.å. vedrørende etablering af NMRs innovations-projekt i Østersøområdet. Der er enighed om, at der er klare fordele ved fremover at øge de to organisationers ud-

veksling af information og erfaringer vedrørende grænsehindringer i regionen.

Endvidere kan henvises til samarbejdet inden for Partnership on Public Health and Social Wellbeing under Den Nordlige Dimension, se nærmere under kapitel 7.3. I den sammenhæng kan nævnes, at et netværk vedrørende menneskehandel er blevet etableret under samarbejdet og dets første møde afholdtes i juni 2005, se nærmere under kapitel 9.4.2.

NMR har herudover deltaget i arbejdet i Baltic 21 – tværsektorielt samarbejde om bæredygtig udvikling i Østersøregionen - siden oprettelsen i 1996. NMR er medlem af SOG (Senior Officials Group). I samarbejdet deltager CBSS landene, EU, HELCOM, NMR, VASAB, en række internationale finansieringsinstitutter samt NGO'er tilknyttet Østersøregionen.

Nordisk Ungdomskomite har endelig indledt en proces, der skal føre til en øget koordinering af det fælles nordiske samarbejde på børne- og ungdomsområdet med Østersørådet og Barentsrådet.

9.3 Samarbejdet med Arktisk Råd og Barentsrådet

Nordisk Ministerråd har observatørstatus i Arktisk Råd (AC) og Barentsrådets Regionalråd (BEARC) og bliver desuden jævnligt inviteret til Barentsrådets (BEACs) CSO-møder. Observatørstatusen er nyttigt da NMR dermed modtager mødeindkaldelser og fagligt materiale samt deltager i møderne med mulighed for at indgå i dialog, men dog uden ret til at deltage i rådernes beslutninger.

En fællesnævner for projektvirksomheden i Barentsregionen og i Arktis, er bæredygtig udvikling.

9.3.1 Samarbejde med Barentsrådet (BEAC)

Formandskabet og Nordisk Ministerråds sekretariat havde en drøftelse med det norske formandskab for BEAC i foråret 2005. Fra BEACs formandskab side var der tilslutning til at se på mulige tiltag, der kan forøge samspillet mellem de to organisationer. Fra begge parter side var der interesse i at undersøge, hvilke konkrete pilotprojekter, der kunne være

af interesse. NMRS generalsekretær havde den 24. februar 2005 tillige et møde med repræsentanter for det norske Barentssekretariat i Kirkenes.

I Barentsregionen holder de regionale organisationer hinanden gensidig orienteret om projekter og samarbejdstiltag som omfatter både de nordiske lande og Nordvest Rusland. NMR deltar aktivt i BEAR Working Group on Health and Related Social Matters, og har bl.a. tatt initiativ til samarbejde om prosjekter i den sosiale sektor, med fokus på utsatte barn og unge, og deres familier. NMR's deltagelse i arbejdsgruppen er koordinert med NMR:s deltagelse i EU Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Wellbeing. Der findes herudover intet formaliseret, systematisk samarbejde mellem BEAC og NMR i dag. Kontakten må karakteriseres som udpræget ad hoc. Budgetforudsætningerne spiller utvivlsomt en aktiv rolle i denne forbindelse, idet BEAC ikke har noget fælles sekretariat med et budget betalt af medlemslandene. De roterende formandskaber fungerer som sekretariat for BEAC.

BEAC har tidligere givet udtryk for et ønske om tættere samarbejde. Bl.a. er der tilbudt en nærmere samlokalisering af NMRs Info-punkter i Murmansk og Arkhangelsk med det norske Barentssekretariats lokale informationskontorer. En nærmere samlokalisering/samordning mellem ovennævnte infopunkter/kontorer forudses at have klare fordele, og der arbejdes nu videre med ideen.

9.3.2 Samarbejde med Arktisk Råd (AC):

NMR har sit eget Arktiske Samarbejdsprogram med en årlig bevilling på ca. 7 MDKK. De er den "nordiske" SAO-gruppe (Senior Arctic Officials) der af NMR bruges som et koordinations- og høringsorgan i forbindelse med fastlæggelsen af det arktiske samarbejdsprogram.

Det arktiske samarbejdsprogram for 2006-2008 er fremlagt som ministerrådsforslag til Nordisk Råds session i oktober 2005. Programmet skal understøtte de nordiske landes ageren i Arktisk Råd og fælles nordiske satsninger til det Internationale Polar-år (IPY) 2007-2008, og danner således udgangspunkt for ministerrådets samarbejde med Arktisk Råd. Normalt skal initiativer og aktiviteter tages af eller indenfor Arktisk Råd. Andre initiativer kan imidlertid komme på tale, såfremt Arktisk Råd ikke bedømmes at være det rette forum. Al virksomhed som Nordisk Minister-

råd deltager i, skal imidlertid ligge på linie med ministerrådets og de nordiske landes overordnede strategier.

NMRs havde møde med SAO-formanden (Senior Arctic Officials) for AC den 24. maj 2005. Der er roterende formandskaber i AC og i 2005-6 har Rusland formandskabet i AC. Der var enighed om at koordinere indsatser og undersøge muligheder for fælles projekter, herunder uddannelse og forskning.

Utdannings- og forskningsministrene og andre repræsentanter for Arktisk råds medlemsland har vedtatt en deklarasjon for å styrke samarbeidet innen utdanning og forskning. Ministrene har bl.a. uttrykt ønske om økt student-, lærer- og forskermobilitet i Arktis. For å følge opp deklarasjonen, og for å koordinere de nordiske lands prioriteringer på dette området er det etablert en nordisk arbeidsgruppe som skal foreslå konkrete oppfølgningstiltak som kan resultere varige samarbeidstiltak og nettverk innen utdannings- og forskningssektoren i Arktisk Råds medlemsland. Arbeidsgruppen skal rapportere til EK-U i løpet av høsten 2005. NMRS er sekretariat for arbeidsgruppen. Ultimo 2005 planlegges det et møte med representanter for alle de arktiske land der det nordiske forslaget vil bli presentert sammen med de øvrige lands forslag til samarbeid innen utdanning og forskning.

9.4 Samarbejde med andre internationale organisationer

9.4.1 Samarbejde med Europarådet om handicapspørsmål

Forbedring av forholdene for funksjonshemmede barn i Russland og de baltiske land er tema for et samarbeide mellom NMR og Europarådet som nå er under utvikling. Norge arrangerte som formann i Europarådet konferansen "Human rights–disability–children" høsten 2004. Som en oppfølging av denne har Norge sammen med EK-S bevilget midler til et forprosjekt som skal kartlegge muligheter, samarbeidspartnere og relevante strukturer i forhold til funksjonshemmede barn og deres familier, og skal lede til et tre-årig hovedprosjekt med oppstart høsten 2005. Institusjonen Nordiska Samarbetsorganet för Handikapfrågor (NSH) er prosjektets forvaltningsorgan, og aktiviteten vil ta utgangspunkt i NMR's retningslinjer for samarbeide med de baltiske land og Nordvest-Russland.

NMR's aktivitet gennem Handlingsplan for utsatte barn og unge, og deltagelse i Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing er vigtige grundlag for projektet. Det er meningen at både NMR og Europarådet skal følge projektet tett, og delta i projektets referansegruppe. I tillegg knyttes samarbeidet tett til kombinasjonen av russisk formannskap i Europarådet mai - november 2006, finsk formannskap i EU høsten 2006, og norsk formannskap i NMR i 2006. Dette gir et naturlig fokus på Østersjøregionen som gir rom for utvikling av tverrgående prosjektvirksomhet av denne type.

9.4.2 Samarbejde vedrørende menneskehandel

Menneskehandel er et alvorligt problem i EU:s nordlige dimensions område og handelen er et brud på menneskerettighederne og på menneskers værdighed. Hvert år bliver tusindvis af kvinder og piger, mænd og drenge handlet til, fra og mellem landene i Østersø regionen. I de seneste år, har de enkelte lande og internationale organisationer gjort en stor indsats for, at udvikle nationale og internationale politikker med det formål, at modvirke menneskehandel.

En række initiativer for det EU nordlige dimensions område omhandlende problemet med menneskehandel på lokalt, regionalt, nationalt og internationalt niveau, er under udarbejdelse gennem bilaterale og multilaterale kanaler. Den nordisk-baltiske kampagne mod handel med kvinder blev gennemført i de fem nordiske lande og de tre baltiske lande i løbet af 2002 og 2003 i samarbejde med ministrene for ligestilling og justits. På et uformelt møde mellem de nordiske og baltiske ministre for indenrigs, ligestilling og justits i Stockholm i april 2003, vedtog ministrene en række anbefalinger for det fortløbende langtidssigtede samarbejde mellem de nordiske og baltiske lande, i kampen mod handel med kvinder og børn.

Den fælles kampagne viste at informations- og meningsdannelse gennem et køns perspektiv, er et vigtigt element i bekæmpelsen af handelen med kvinder. En rapport vedrørende den nordisk-baltiske kampagne mod handelen med kvinder, blev udgivet af Nordisk Ministerråd i 2004.

Opfølgningen på den nordisk-baltiske kampagne vedrørende menneskehandel blev diskuteret på det nordiske og baltiske ministerråds møde i Reykjavik i september, 2004. Norges minister, Laila Dāvøy, foreslog at arbejdet med kampen mod menneskehandel skulle overvåges nøje og, at

den skulle koordineres på en mere kohærent vis mellem de eksisterende enheder og internationale organisationer i den nordlige dimensions område.

Det er væsentligt, at forbedre koordinationen mellem de forskellige internationale organer der arbejder med menneskehandel. Formålet med dette er, at etablere et fælles grundlag for en forbedret koordination og for at producere anbefalinger til udførelsen af dette arbejde i det nordlige dimensions partnerskab for social og helse. På den årlige konference, på ministerniveau, for social og helse området, i Tallinn i 2004, vedtog ministrene følgende anbefalinger:

Anbefalinger fra Workshop om menneskehandel, i Tallinn, 13. december 2004.

Deltagerne på workshoppen anbefaler partnerskabet for den nordlige dimension vedrørende sundheds- og sociale området (NDPHS):

- At fremme et netværk under partnerskabet, bestående af formænd for organisationer og grupper bekæmpende menneskehandel, med det formål at styrke koordinationen og informationsdelingen mellem enheder og internationale organisationer med virke i den nordlige dimension område.
- At sikre et mere omfattende og koordineret arbejde vedrørende bekæmpelsen af menneskehandel – nationalt såvel som internationalt.
- Deltagerne i workshoppen anbefaler formandskabet for Nordisk Ministerråd at udarbejde et forslag angående et netværk under NDPHS.

Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd arrangerede i 2005 et koordineringsmøde for alle relevante formænd for regionale enheder, internationale organisationer og ekspertgrupper. Formålet med mødet var at udveksle informationer og erfaringer for, derved at skabe overblik. På mødet blev det besluttet fremover at afholde et årligt møde og skabe en hjemmeside med informationer fra enheder, internationale organisationer og ekspertgrupper og en kalender med aktiviteter på området. Nordisk Ministerråd vil stå for koordineringen af arbejdet og opdateringen af hjemmesiden.

9.4.3 Samarbejde med Europarådet om Ungdomsspørgsmål.

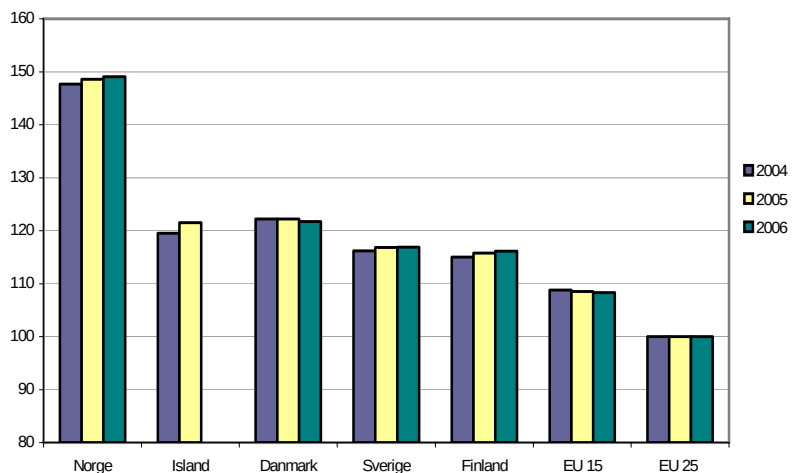
Nordisk Ungdomskomiteé samarbejder med Europarådets ungdomssekter på to, delvis sammenhængende områder. Dels igennem tilskud til kurser for undervisere og ungdomsledere i at undervise unge i menneskerettigheder. Dels igennem en fælles udgivelse af en manual om menneskebiblioteker/"living libraries" på bl.a. de nordiske sprog og på engelsk.

Endvidere er et samarbejde med etablering af "menneskebiblioteker" påbegyndt. Menneskebiblioteket er et bibliotek, hvor man i stedet for at låne bøger kan låne mennesker. Menneskene til udlån er folk, som andre generelt har mange fordomme overfor. Formålet er gennem dialog at finde frem til, at mennesker ikke er så forskellige endda og dermed få nedbrudt eventuelle fordomme. Idéen, der oprindeligt er nordisk, er i flere omgange blevet afprøvet i regi af Europarådet, og der er nu indgået en aftale om en fælles udgivelse af en manual for menneskebiblioteker.

Bilag I: Fakta om Norden

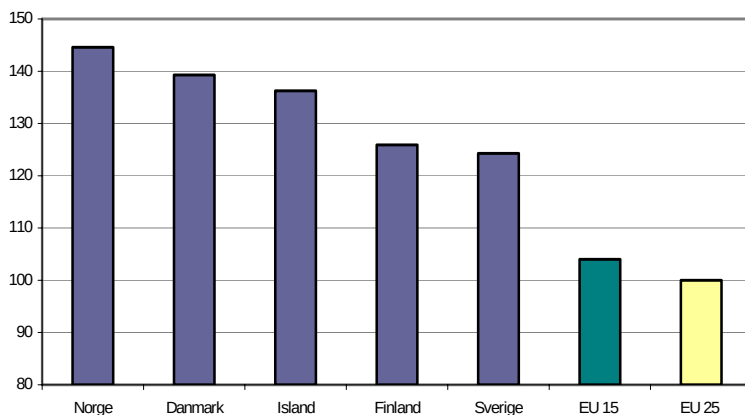
Figur 1. Gennemsnitlig købekraft pr. indbygger i Norden målt ifht. EU gennemsnit. Indeks EU 25=100, BNP i PPS

Kilde: Eurostat

Norden er blandt de rigeste lande både i Europa og Verden. Figuren viser, at BNP pr. indbygger i de nordiske lande er højere end gennemsnittet for både EU 15 og EU 25.

Der er imidlertid store forskelle inden for Norden. Norge ligger på det klart højeste niveau. Omvendt skiller Sverige og Finland sig ud ved at ligge tættere på EU-gennemsnittet.

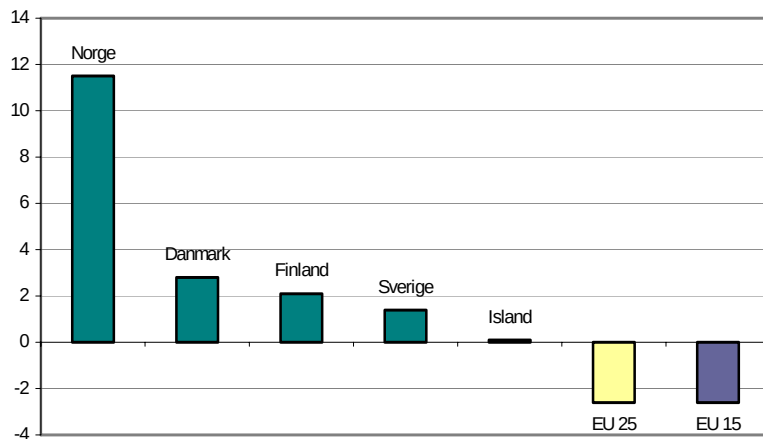
Figur 2. Sammenligneligt prisniveau for Norden ifht. EU, 2003 (EU-25=100).

Kilde: Eurostat

Det er dyrt at leve i Norden. Priserne i Norden er klart højere end gennemsnittet for prisniveauet i EU 15. Med udvidelsen af EU er denne forskel endnu mere markant.

Prisindekset inkluderer indirekte skatter og afgifter (moms, grønne afgifter mv.) og repræsenterer således de markedspriser forbrugerne står overfor. Der er også store indbyrdes forskelle på prisniveauerne i de nordiske lande. Det gælder både det samlede prisniveau som priser på enkeltprodukter.

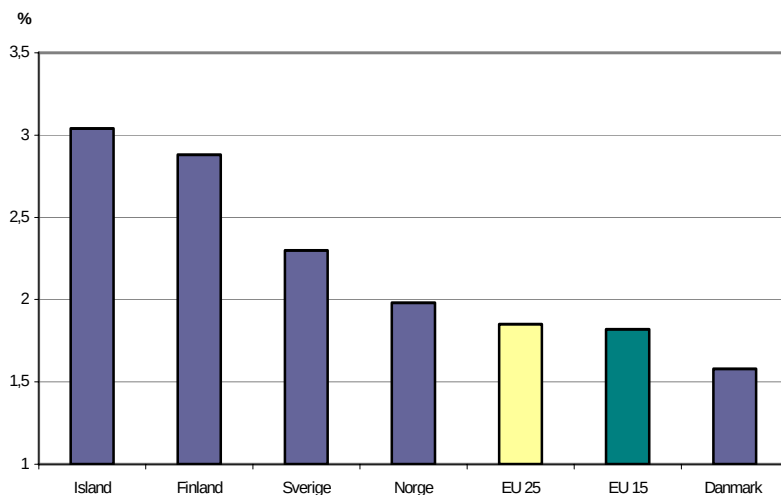
Norge ligger på det klart højeste niveau i Norden. Omvendt har Sverige det laveste samlede prisniveau blandt de 5 nordiske lande.

Figur 3. Offentlig budgetbalance i % af BNP, 2004

Kilde: Eurostat

De offentlige finanser i Norden er sunde. Alle de nordiske lande efterlever reglerne for finanspolitikken som opstillet i EU-traktaten for Den Økonomiske og Monetære Union og i stabilitets- og vækstpagten. Den økonomiske politik er overordnet set derfor ikke anderledes i de nordiske lande, end hvis de havde været medlemmer af eurosamarbejdet i EU.

Derudover har alle de nordiske lande overskud på de offentlige finanser. Norge har det klart højeste overskud på omkring 12 procent af BNP i år 2004, mens Finland, Sverige og Danmark ligger på et niveau omkring de 1-2 procents overskud. I Europa har de fleste lande omvendt store offentlige underskud.

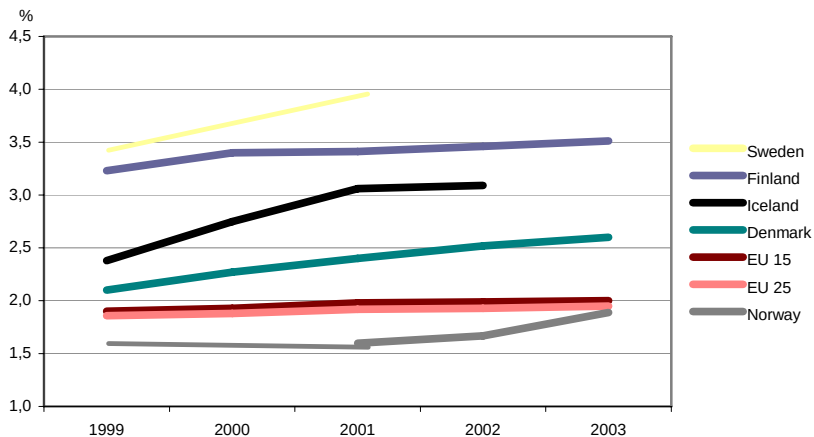
Figur 4. Den gennemsnitlige vækst i de nordiske lande i perioden 1997 – 2006

Kilde: Eurostat

Set over en periode på 10 år er Island det land i Norden, der haft den højeste gennemsnitlige vækst. Sammen med Finland udgør de landene i Norden med den klart højeste vækst. Ligeledes ligger Sverige og Norge over EU gennemsnittet mens Danmark, som den eneste land i Norden, ligger under EU gennemsnittet set over en 10 årig periode.

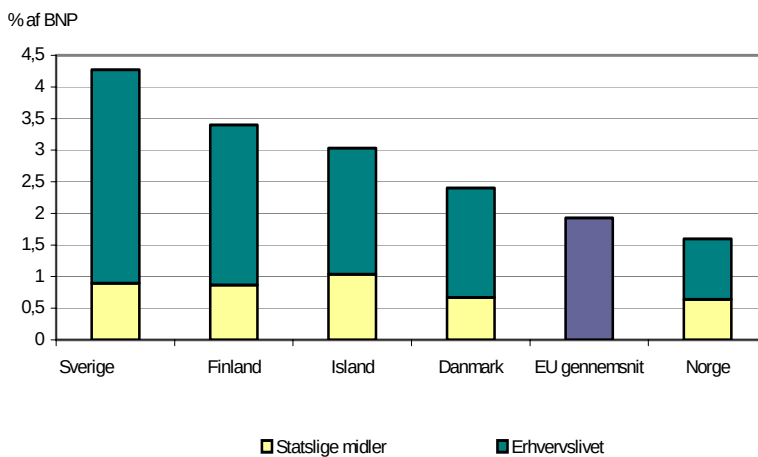
Island har en gennemsnitlig vækst der er mere end 60 % over EU gennemsnittet og mere end 90 % over den danske vækst. Der er således markante forskelle i den gennemsnitlige vækst i de nordiske lande.

Figur 5. Bruttonationaludgift på R&D (GERD) i pct. af BNP

Kilde: Eurostat

Figur 5B. Bruttonationaludgift på forskning og udvikling i pct. af BNP, 2001

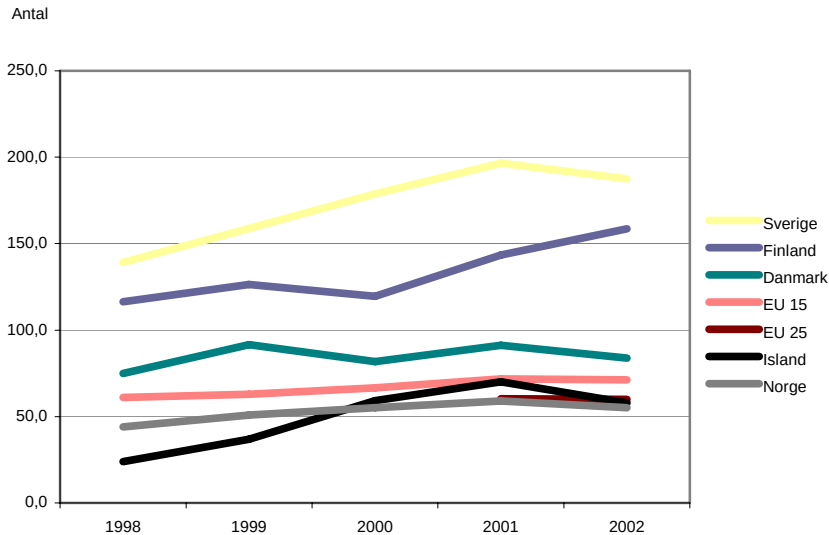

Kilde: OECD - Main Science and Technology Indicators 2003-1, National FoU Statistik

Hvad angår procentdelen af BNP anvendt på udvikling og forskning, ligger de nordiske lande generelt pænt over EU gennemsnittet.

Sverige²⁰ er det land i Norden der anvender den største procentdel af sit BNP på forskning og udvikling, efterfulgt af Finland, Island og Danmark. Norge ligger som det eneste nordiske land under EU gennemsnittet.

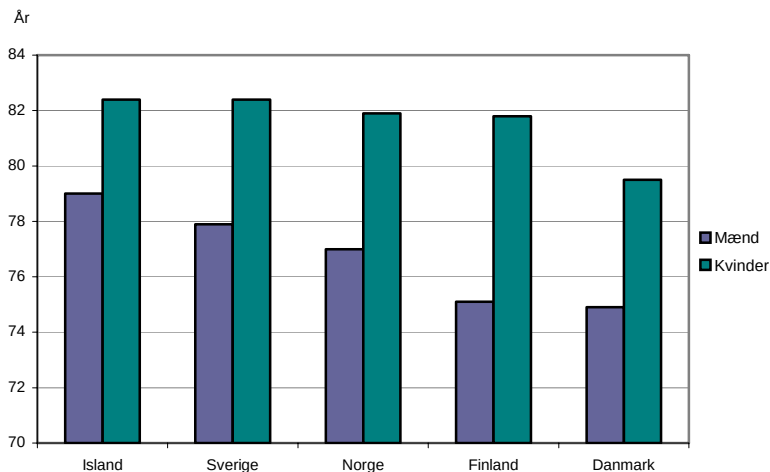
Figur 6. Antal patenter pr. million indbygger tildelt af USPTO

Kilde: Eurostat

Norden tilhører de mest innovative lande i Europa. Ovenstående figur viser at specielt Sverige og Finland ligger klart over EU niveauet og desuden også klart over de andre nordiske lande. Danmark har et lidt større antal patenter end EU 15 og EU 25, mens Norge og Island ligger på niveau med gennemsnittet for EU 25, dog under niveauet for EU 15.

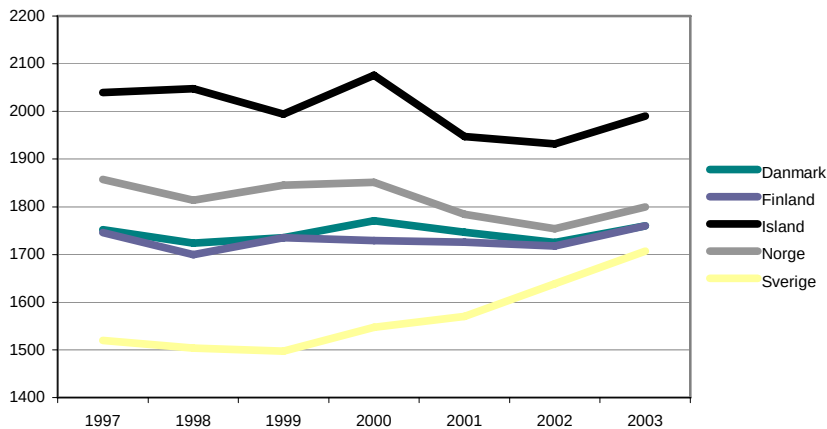
²⁰ Der bør tages forbehold for, at det desværre ikke har været muligt at tilvejebringe nyere svenske data.

Figur 7. Forventet levetid, 2003

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004

Nogle af de største forskelle i forventet levetid findes i Norden og Østersøregionen. Det drejer sig både om forskelle i mænds og kvinders forventede levetid og om forskelle mellem lande.

Overalt i Europa lever kvinder gennemgående meget længere end mænd. Størst er forskellen mellem mænds og kvinders forventede levealder i Finland. Her lever kvinder omkring 7 år længere. Til gengæld har kvinderne i Danmark en forventet levetid som er markant lavere end i det øvrige Norden. Gennemsnitsalderen for kvinder ligger generelt på samme niveau i Norden kun med Danmark som en lav outsider. Mændenes forventede levealder varierer fra 79 år i Island ned til 74,9 år i Danmark.

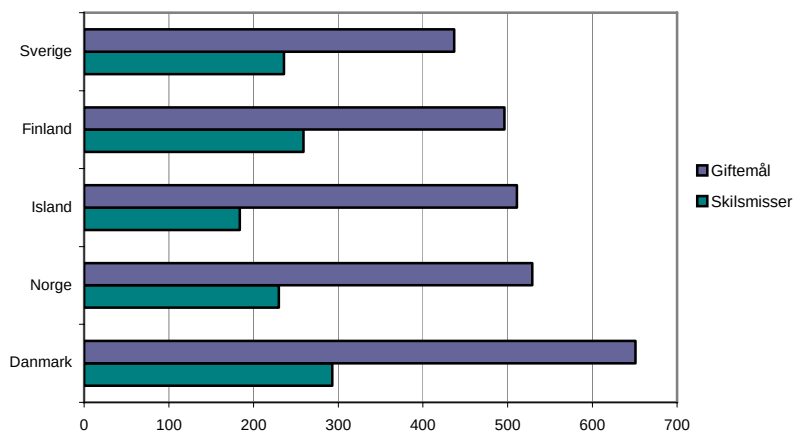
Figur 8. Totale fertilitetsrate, levendefødte pr. 1000 kvinder i alderen 15-49

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004

Overalt i Norden fødes der mindre end 2 børn per kvinde. Sverige har igennem det seneste årti haft en markant lavere fødselsrate end i noget andet Nordisk land. I Sverige fødes der blot omkring 1,7 per kvinde.

Island er ikke blot det land i Norden, hvor befolkningen lever længst. Det er også det land i Norden, hvor der fødes flest børn. Fødselsraten er knap 2 børn per kvinde. Norge, Danmark og Finland ligger nogenlunde på samme niveau med en fødselsrate på omkring 1,75-1,8 barn per kvinde. Omvendt fødes der flere børn i Norden end i det øvrige EU. I sammenligning med fødselskvoten i Sydeuropa fødes der mange børn i Norden!

Med en fødselsrate på under 2 børn per kvinde og en begrænset indvandring vil befolkningen i Norden blive ældre og antallet af nordboere vil falde inden for de kommende 2-3 årtier.

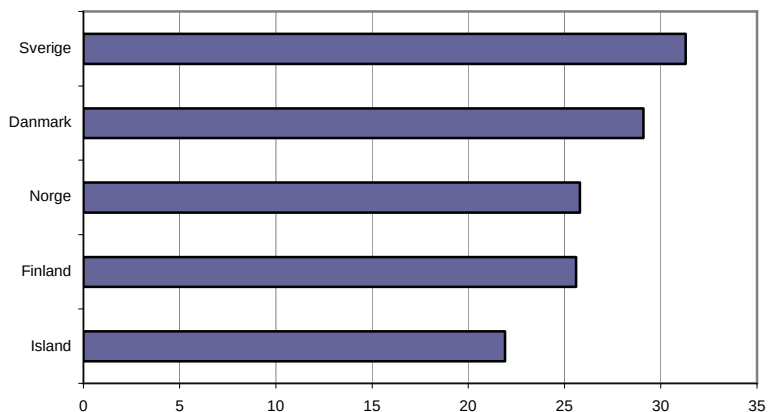
Figur 9. Antal giftermål og skilsmisser, 2003, total

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004

Danmark er det land i Norden, hvor gifteysten er størst. For hver 1000 indbygger indgås der årligt 6,5 ægteskaber. Til gengæld er lysten til at blive skilt også størst i Danmark. For hver 1000 indbygger opløses der årligt 2,9 ægteskaber.

Lysten til at blive gift er lavest i Sverige. For hver 1000 indbygger indgås der årligt kun 4,4 ægteskaber. Over halvdelen af alle ægteskaber bliver imidlertid opløst igen i Sverige. Omvendt har Danmark rekord i opløste ægteskaber for hver 1000 indbygger. Der opløses årligt 2,9 ægteskaber, hvilket er knap halvdelen af tallet for nye ægteskaber. Lysten til at blive skilt er lavest i Island. For her 1000 indbygger opløses der kun 1,8 ægteskaber om året.

Mange par bor sammen i de nordiske lande uden at være gift. Derfor giver antallet af giftermål og skilsmisser ikke et fuldstændigt billede af samlivsformerne i Norden.

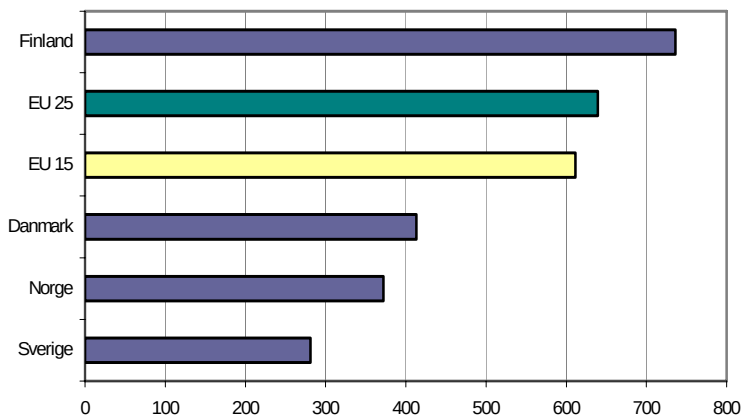
Figur 10. Sociale udgifter, i pct. af BNP – 2002

Nordisk statistisk årsbok 2004

Danmark og Sverige har i Norden de højeste socialudgifter målt i procent af BNP. Niveauet udgør i 2002 omkring 30 procent af BNP. I alle de nordiske lande går de sociale udgifter først og fremmest til ældreområdet og sundhedssektoren. Det drejer sig for ældresektoren om en andel på mellem 6,2 og 11,7 procent af BNP. Højest i Sverige og lavest i Island.

Sundhedsområdet tegner sig for mellem 6,1 og 8,8 procent af landenes BNP. Her ligger Danmark lavest med godt 6,1 procent og Norge højest med en andel på knap 8,8 procent. Mellem 2,5 og 2,7 procent af BNP går i Finland og Danmark til arbejdsløshedsforanstaltninger, mens det blot er 1,7 procent i Sverige og 0,4-0,7 procent i Island og Norge.

Handikapområdets andel ligger på mellem 3 og 4,6 procent i alle landene. Her topper Norge, mens Island anvender mindst.

Figur 11. Hospitalssenge pr. 100.000 indbyggere, 2002

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004 og Eurostat

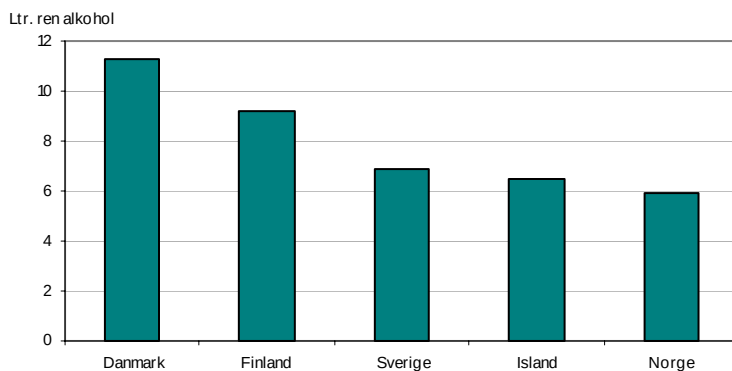
Antallet af hospitalssenge lå i år 2000 i EU 25 målt per 100.000 indbygger knap 127 % over niveauet i Sverige.

EU 25 havde 72 % og 55 % flere hospitalssenge per 100.000 indbygger end i henholdsvis Norge og Danmark.

I EU 25 er antallet af hospitalssenge per 100.000 indbygger i gennemsnit 639.

Finland har omvendt markant flere hospitalssenge per indbygger end EU-gennemsnittet. Tallet ligger godt 15 % over EU-niveauet.

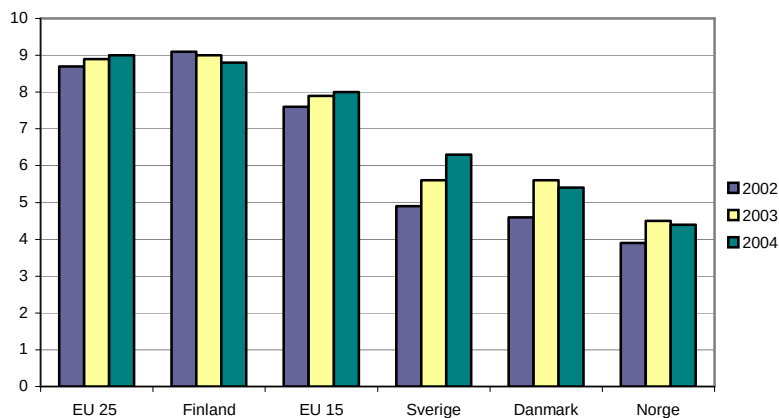
Finland har omtrend dobbelt så mange hospitalssenge per 100.000 indbygger som Norge og Sverige.

Figur 12. Salg af liter ren alkohol pr. person i alderen 15+, 2002

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004

Det nordiske land, som har det største alkoholforbrug per indbygger er Danmark. Hver indbygger i Danmark drak i 2002 i gennemsnit på årsbasis lidt over 11 liter ren alkohol. Herefter følger Finland med det næsthøjeste forbrug, som dog er knap 23 procent lavere i gennemsnit per indbygger sammenlignet med gennemsnitsforbruget i Danmark.

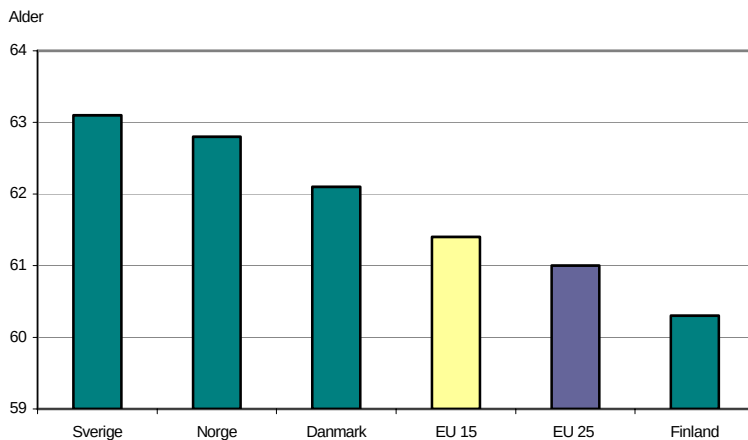
I Norge drikkes lidt over halvdelen af, hvad der konsumeres i Danmark per indbygger. Nordmændene drikker 5,9 liter ren alkohol på årsbasis per indbygger mod Danmarks 11,3. I Sverige drikkes 1 liter mere ren alkohol per indbygger end i Norge, mens der i Island drikkes 0,6 liter mere, men stadig markant mindre end i Danmark og Finland.

Figur 13. Arbejdsløshed, pct. af arbejdsstyrken

Kilde: Nordisk statistisk årsbok 2004

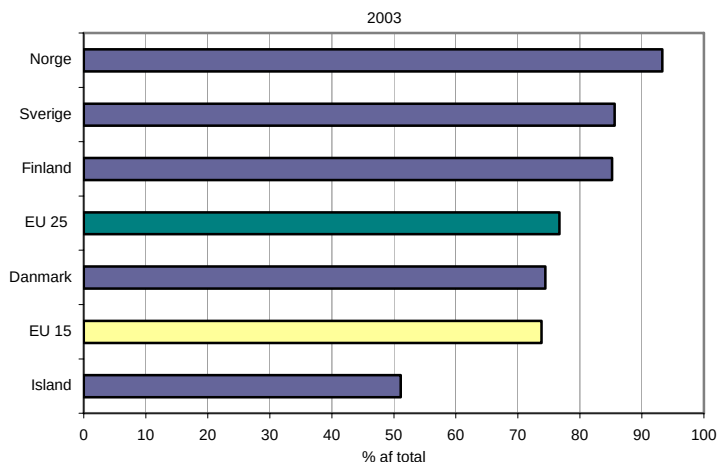
Arbejdsløsheden er generelt steget i EU og Norden i gennem de sidste år, med Finland som undtagelsen hvor arbejdsløsheden er faldet. Derudover har Danmark og Norge oplevet et fald i arbejdsløsheden i 2004. De nordiske lande ligger generelt under EU-gennemsnittet hvad angår arbejdsløshedsraten.

Finland er det land i Norden med den største arbejdsløshed, men ligger dog i 2004 lavere end gennemsnittet for EU-25. Arbejdsløsheden er til gengæld markant lavere Danmark, Sverige og Norge.

Figur 14. Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder fra arbejdsmarkedet i 2003

Kilde: Eurostat

Arbejdende i de nordiske lande bliver generelt længere på arbejdsmarkedet end arbejdende i resten af Europa. Sverige ligger højest blandt de nordiske lande, med en gennemsnitlig pensionsalder på ca. 63 år. Finland ligger lavest, med en pensionsalder på ca. 60 år.

Figur 15. Andel af befolkningen 20-24 år, der har gennemført en ungdomsuddannelse

*Indikatoren viser procentdelen af den voksne befolkning (20-24 år) der har gennemført "upper secondary education".
I Danmark svarende til gymnasieuddannelsen

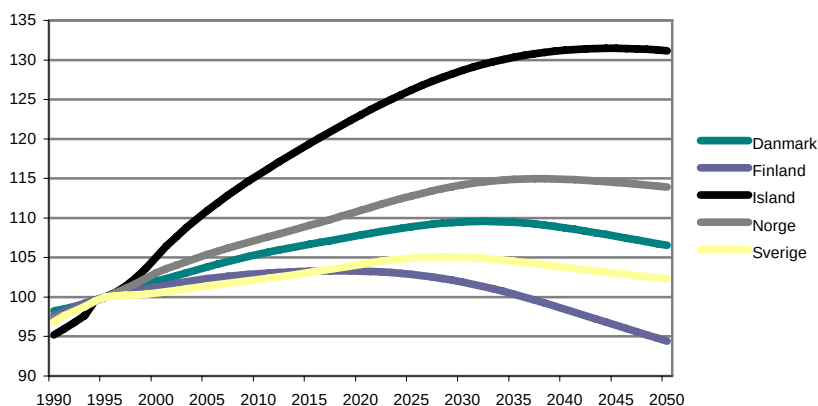
Kilde: Eurostat

Andelen af befolkningen i de nordiske lande, der som minimum har en ungdomsuddannelse er over EU-gennemsnittet.

Island er det land i Norden, hvor færrest har opnået en ungdomsuddannelse, nemlig omkring 50 % af befolkningen mellem 20 – 24. I Danmark og Finland får ca. 75 % af befolkningen en ungdomsuddannelse.

I Sverige og Finland får ca. 85 % en ungdomsuddannelse, men højest ligger Norge hvor over 90 % af de 20 -24 årige har gennemført en ungdomsuddannelse

Figur 16. Befolkningsfremskrivning, indeks 2005=100

Kilde. EcoWin

Befolkningstallet vil om godt et dusin år falde i Finland. I EU indtræffer faldet i befolkningen omkring 2020. I Danmark, Sverige, Norge og Island vil dette ske noget senere, nemlig mellem år 2025 og 2035. Det skyldes, at aldringen af befolkningen ventes at ske hurtigst i Finland.

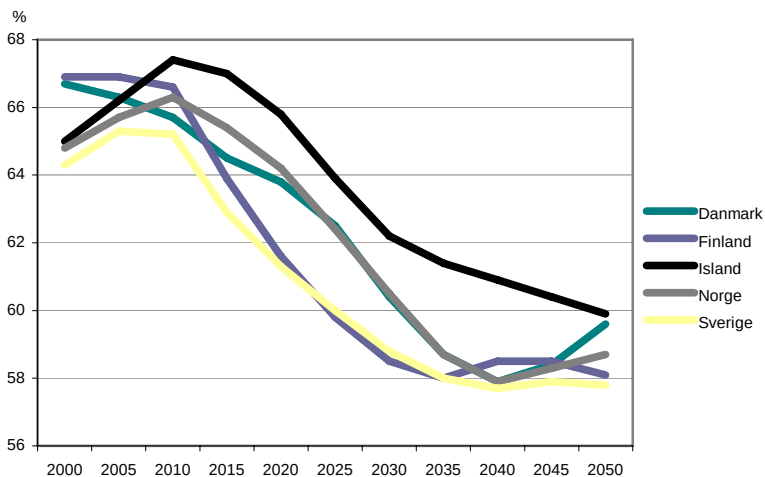
Ifølge befolkningsfremskrivningerne i Norden vil Finland således være det eneste land i Norden med et lavere befolkningstal i år 2050 end i 2004. Der vil fx være flere nordmænd end finner i Norden.

Befolkningstallet vil være større i alle de øvrige nordiske lande i 2050 end i dag. Men befolkningen vil være meget ældre. Et større antal ældre ud af den samlede befolkning øger den andel af landenes produktion, som skal anvendes til at sikre udgifter til sociale pensioner og sundhed.

En negativ befolkningsvækst vil på sigt give lavere arbejdsstyrke. Det gør det sværere at skabe vækst i det samlede bruttonationalprodukt og

opretholde finansieringen af velfærdsydelserne. Befolkningsudviklingen i Norden kan derfor på sigt betyde større ændringer i velfærdsstaterne i Norden.

Figur 17. Arbejdsstyrken, pct. af befolkningstallet

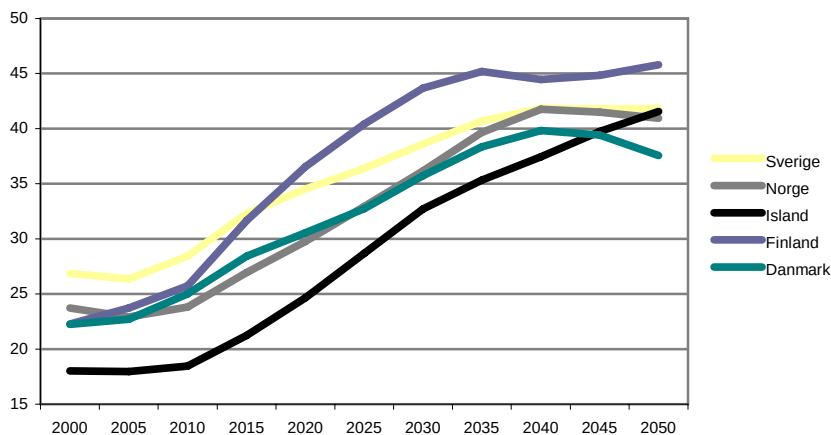

Kilde: Ecwin

Befolkningsstilvæksten, herunder især arbejdsstyrken, er en vigtig faktor i velfærdsudviklingen i de nordiske lande. For lave fødselskvoter og for lille indvandring medfører en aldring af befolkningen samt på sigt en reduktion af arbejdsstyrken. Arbejdsstyrken forventes at toppe inden for de næste årtier, men det sker ikke på samme tidspunkter i de nordiske lande.

Udviklingen er mest dramatisk i Finland, hvor befolkningsfremskrivningerne viser, at arbejdsstyrken fra år 2010 må forventes at være faldende i Finland. I Norge, Sverige og Danmark ventes arbejdsstyrken først at falde langt senere, nemlig omkring efterår 2040. Island skiller sig ud idet arbejdsstyrken forventes at ville vokse frem til år 2050.

I alle de nordiske lande vil den andel af befolkningen, der tilhører arbejdsstyrken imidlertid begynde at falde allerede om 10 år.

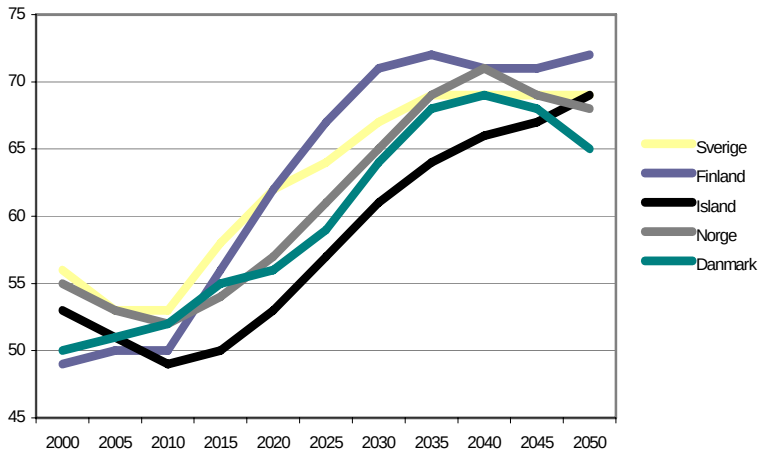
Figur 18. Ældrekvoten i Norden, %

FN populationsdivision

Ældningen af befolkningen i Norden er netop i disse år begyndt at stige markant. Det gælder i samtlige lande.

Sverige har i øjeblikket den største andel af ældre i forhold til den samlede befolkning. Dernæst følger Norge. Island har klart den laveste andel af ældre ud af den samlede befolkning. Finland vil have det højeste aldringstempo i Norden de næste 20 år. I 2020'erne vil Finland have flest ældre i forhold til den samlede befolkning. Ældrekvoten er en procentvis indikator, som viser andelen af ældre i alderen 65 og over, i forhold til arbejdsdygtige i alderen 15-64.

En ældrekvote på 25 % betyder, at der er fire borgere i alderen 15-64, for hver borger i alderen 65+. Det er nogenlunde situationen i dag i Norden. Om 30 til 40 år vil der være dobbelt så mange ældre medborgere i forhold til personer i arbejdsstyrken, dvs. der vil være 1 person over 65 år for hver 2 personer mellem 15 og 64 år.

Figur 19. Forsørgerkvoten i Norden, %

Kilde: FN populationsdivision

Forsørgerkvoten viser antallet af personer i alderen 0-14 plus personer i alderen 65 og over i procent af de arbejdsdygtige i alderen 15-64.

En forsørgerkvote på 50 procent betyder, at der er 2 personer i arbejde for hver én person uden for arbejdsstyrken. Der er således 4 personer i arbejde for at forsørge 2 personer uden for arbejde. Det er situationen i alle de nordiske lande i dag.

Men om omkring 1-1½ generation, dvs. når de nuværende børn er kommet ud i arbejdsstyrken og har fået børn, vil forsørgerkvoten være steget omkring 40-50 procent. Til den til vil 4 personer i arbejde skulle forsørge omkring 3 personer uden for arbejdsstyrken.

Forsørgerkvoten vil stige hurtigst i Sverige og Finland frem til 2020'erne. Herefter vil den stige hurtigst i Danmark og Norge.

Finland har i dag den laveste forsørgerkvote, mens Island fra år 2010 vil have den laveste forsørgerkvote. Sverige har i dag den højeste sammen med Norge efterfulgt af Danmark.

Bilag II: NMR's institutioner

Det nordiska samarbetet finansierar ett trettiootal institutioner, lokaliserade på olika orter i Norden. Här nedan följer en förteckning över dessa institutioner:

- NOREY – Nordens Hus i Reykjavík (www.nordice.is)
- NHFØ – Nordens Hus på Færøerne (www.nlh.fo)
- NIFIN – Nordens Institut i Finland (www.nifin.helsinki.fi)
- NAPA – Nordens Institut i Grønland (www.napa.gl)
- NEFP – Nordisk Energiforskning (www.nordicenergy.net)
- NIPÅ – Nordens Institut på Åland (www.nordinst.aland.fi)
- Nordregio – Nordic Center for Spatial Development (www.nordregio.se)
- NordForsk (www.nordforsk.org)
- Nordisk InnovationsCenter (www.nordicinnovation.net)
- NIOM – Nordisk institut for odontologisk materialprøvning (www.niom.no)
- NJC – Nordisk Journalistcenter (www.njc.dk)
- NKD – Nordisk Kunstnarsenter (Dalsåsen) (www.nkdale.no)
- NUD – Nordisk Utbildningscenter for personal for dövblinda (www.nud.dk)
- NGB – Nordiska genbanken (www.ngb.se)
- NHV – Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (www.nhv.se)
- NIKK – Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning (www.nikk.uio.no)
- NIVA – Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (www.niva.org)
- NAD – Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning (www.nad.fi)

- NOPEF – Nordiska Projektexportfonden (www.nopef.com)
- NSH – Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (www.nsh.se)
- NOPUS – Nordiska utbildningsprogrammet för utbildning av social service (www.nopus.org)
- NORDICOM – Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (www.nordicom.gu.se)
- NIFCA – Nordiskt institut för Samtidskonst (www.nifca.org)
- NordScen (www.nordscen.org)
- Nordita – Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (www.nordita.dk)

*

- NEFCO – Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (www.nefco.fi)
- NDF – Nordiska Utvecklingsfonden (www.ndf.fi)

Bilag III: NMR Retningslinier vedrørende samarbeidet med Estland, Letland og Litauen.

10.12.04

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006 – 2008

Nordisk Ministerråd og de tre baltiske landene har siden begynnelsen av 1990-tallet utviklet et stadig bredere samarbeid. Med Estlands, Latvias og Litauens medlemskap i den Europeiske Unionen er det tatt et nytt og viktig skritt. Disse retningslinjene skal sees som Nordisk Ministerråds bidrag til å føre samarbeidet videre i et nytt politisk miljø.

I den første fasen av samarbeidet mellom de fem nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen, var relasjonene preget av å ha en støtte- og bistandsfunksjon. I annen fase av samarbeidet ble Estland, Latvia og Litauen konsultert under utarbeidelsen av det nåværende rammeprogram som utløper ved årsskiftet 2005/2006.

De foreliggende retningslinjene representerer en ny, tredje fase i samarbeidet, hvor samarbeidet mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen utgjør et samarbeid mellom åtte stater på likeverdig basis (NB8). Retningslinjene vil, for Nordisk Ministerråds del, tre delvis i kraft allerede fra år 2005. Pågående prosjekt som faller utenfor rammen av disse retningslinjer avsluttes så snart det er mulig og senest ved årsskiftet 2005/2006.

Intensjonen bak retningslinjene er å komme frem til hvor de nordiske og baltiske landene kan ha felles interesser, dvs. innen hvilke fagområder

samarbeidet først og fremst bør fordypes. Retningslinjene er et verktøy for de nordiske ministerrådene, og skal sees som et utgangspunkt for utviklingen av felles ambisjoner mellom de åtte landene. Ansvar for den konkrete prosessen tillegges ministerråd og embetsmannskomiteer, sammen med Estland, Latvia og Litauen.

Retningslinjene skal ikke sees som et sluttprodukt, men som et steg i en pågående prosess for å utvikle samarbeidet, i en fase hvor samtlige involverte land søker etter veien fremover. Under utarbeidelsen av retningslinjene har Nordisk Ministerråd konsultert regjeringene i Estland, Latvia og Litauen. Oppgaven for Nordisk Ministerråd som institusjon er å bistå i arbeidet på en slik måte at NB8-samarbeidet kan utvikles til gagn for samtlige åtte land.

1 Hvorfor samarbeide?

Gjennom de baltiske landenes EU-medlemskap skifter det nordisk-baltiske samarbeidet karakter. Bistandsinnrettet samarbeid erstattes med et bredere politisk partnerskap på likeverdig basis. Dette samarbeidet har en *sterk egenverdi* og baner vei for resultater på ulike områder.

Det fremtidige samarbeid bør være i alle de deltagende landenes interesse, og være til *gjensidig nordisk- baltisk nytte*. Gjennom det felles nordisk-baltiske samarbeidet oppnår landene mer enn hva de er i stand til hver for seg.

Det nordisk-baltiske *samarbeidet innen EU og EØS* få økt betydning i positiv forstand, uten at dette derfor skal oppfattes som oppmuntring til blokkdannelse. Det handler om at mindre land i samme geografiske område ofte vil ha felles målsetninger, selv når disse ikke ligger spesifikt nedfelt i etablerte relasjoner.

Ansvar for *Østersjøens miljøtilstand forener de nordiske og de baltiske land*. Samtlige land rundt Østersjøen har interesse av å ivareta havområdene, ikke kun som en betydelig økonomisk ferdselsåre, men også som turistområde og verneverdig havmiljø.

Bærekraftig utvikling er en sterk felles forpliktelse, hvor de nordiske landene ligger langt fremme. Her forenes miljømessige, økonomiske og sosiale spørsmål. Den nye nordiske tverrsektorielle strategien for bærekraftig utvikling kan særlig komme til anvendelse her.

Historiske bånd og naboskap mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen er en faktor bak den brobyggingen som har funnet sted. I dag kommer dette til uttrykk ved et mangfoldig samarbeid, også innenfor *kulturområdet*. I fremtiden vil kulturområdet fortsatt være et viktig bindemiddel for det felles nordisk-baltiske samarbeidet og derigjennom bidra til felles tilgang til oppbygging av demokratiske samfunn, med respekt for menneskerettigheter og med åpne økonomier.

Det nordisk-baltiske samarbeidet bør i lys av denne samlede bakgrunn ha én klar målsetning, nemlig å *styrke samhörigheten mellom de åtte landene*. Resultatet av en sådan nordisk-baltisk samhörighet kan gi positive effekter på flere plan:

- Økt internasjonalt samkvem i Østersjøregionen og derved en styrking ikke bare av de politiske relasjonene, men også av økonomien og samfunnsutviklingen. Østersjøregionen kan bli et dynamisk sentrum i det nye Europa.
- Utvikle demokratier via virksomhet som støtter utviklingen av demokrati og rettsstater er av interesse for samtlige berørte land. Norden har lang erfaring i samarbeidet mellom statlige myndigheter og NGO'er. Norden og Baltikum kan sammen bidra til styrkelse av demokrati og samfunnsutvikling på tvers av EUs nye østlige grenser, især med hensyn til Russland og Belarus.

2 Hvordan skal det samarbeides?

Samarbeidet som her beskrives, er for de nordiske landene *det multilaterale samarbeidet mellom nasjonalstatene*, hvor de nordiske landene i fellesskap innenfor rammene av Nordisk Ministerråd, samarbeider med Estland, Latvia og Litauen. Nordisk Ministerråds virksomhet skal sees som et komplement til de nordiske landenes bilaterale samarbeid med Estland, Latvia og Litauen og i overensstemmelse med de prinsipper som fastlegges av landene i fellesskap.

Det naturlige institusjonelle grunnlaget vil være regelmessige NB8 møter på minister- og embetsmannsnivå.

For Nordisk Ministerråd blir år 2005, det siste året under ”Rammeprogrammet 2003–2005” et overgangså. Fra 2006 innledes et nytt sa-

marbeid, hvor ansvaret for det konkrete *faglige innhold* for det felles nordisk-baltiske samarbeidet legges på respektive fagministerråd, mens samarbeidsministrene fortsatt ivaretar det overordnede ansvar. Det innebærer at samarbeidet vil foregå i overensstemmelse med de prinsipielle retningslinjene, vedtatt av de nordiske samarbeidsministrene, mens det spesifikt faglige innholdet defineres av fagministrene.

Samarbeidsministrene, og herunder den nordiske samarbeidskomiteen, utformer Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbeidet, og har således det overordnede koordineringsansvaret for den felles nordiske delen av samarbeidet. De nåværende nordiske og nordisk-baltiske sakyndigkomiteene nedlegges. Samarbeidsministrene har også et overordnet ansvar for at sikre koordineringen med relevante parter i de baltiske landene.

Det tidligere prinsipp om at Nordisk Ministerråd ikke skal samarbeide med de baltiske landene enkeltvis, men i størst mulig grad "en bloc" erstattes med en mer fleksibel arbeidsform. I fremtiden blir det naturlig at fagministerråd også ved behov samarbeider med hvert *enkelt baltisk land* i overensstemmelse med mer spesifikke interesser. Det vil dog fortfarande forekomme samarbeidsaktiviteter hvor deltagelse av alle de baltiske landene vil være av vesentlig betydning.

Eksempel på aktiviteter hvor det er et klart fortrinn at samtlige land deltar, er forberedelse og gjennomføring av felles nordisk-baltiske ministerrådsmøter for fagministrene. Dette vil være en videreføring av det NB-8 samarbeidet som er høyt prioritert av utenriksdepartementene.

Det fremtidige samarbeidet vil bli kontinuerlig *evaluert*. Dette skjer så vel av samarbeidsministrene som i Nordisk Ministerråds sekretariat. For å sikre at dette skjer, utarbeider de enkelte fagministerråd én gang om året en statusrapport over samarbeidet. Av disse rapportene vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Evaluering av samarbeidet bør også drøftes i felles nordisk/baltisk regi.

Samarbeidsministrene disponerer en *reserve til politiske initiativer* under det årlige budsjett for samarbeidet med relevante naboland. Disse midlene vil bli benyttet til særlige politisk aktuelle tiltak. Fra denne reserve kan også baltisk deltagelse i nordiske institusjoner støttes.

Både fagministre og samarbeidsministre vil i fremtiden i større grad søke å bidra til *økt oppmerksomhet og informasjon* rundt de felles nordiske innsatser som gjøres i regionen, for derved å styrke kunnskapen om samarbeidet og gjøre det bedre kjent for omverdenen utenfor Norden. Det er en oppgave som også pålegges Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske land og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3 Hva skal det samarbeides om?

Målsettingen om å videreutvikle det nordisk-baltiske politiske fellesskapet og styrke samhörigheten mellom Norden og Estland, Latvia og Litauen får konsekvenser for de fleste samarbeidsområder, men det er likevel behov for å peke på de mest sentrale oppgaver og temaer. Disse skal være veiledende for de ulike ministerråd.

Det er avgjørende å fokusere på den type samarbeid hvor det felles nordisk-baltiske samarbeidet vil utgjøre en merverdi, en verditilgang, i forhold til bilateralt samarbeid, det regulære EU/EØS-samarbeidet og samarbeidet med EFTA. I den forbindelse bør det også taes hensyn til den innsats som i de kommende år vil ytes av de nordiske EFTA/EØS-landene via deres to nye finansieringsmekanismer, som årlig vil tilføre Estland, Latvia og Litauen nærmere 30 755 400 € i perioden 2004-2009. Anvendelsen av disse midler bygger på prioriteringer fremlagt av de baltiske landene.

Det vil være en prioritert oppgave å *bygge videre* på det samarbeid som allerede er vellykket etablert og hvor det er gjensidig interesse for videreutvikling. Likestillingsprinsippene vil stå sentralt og integreres i det videre samarbeidet.

Nordenfremmende innsatser er i alle de nordiske lands interesse. Ikke minst et utviklet kultursamarbeid er verdifullt i denne sammenheng. Kultur vil som tidligere kunne benyttes som en løftestang for samarbeidet. I det Nordenfremmende arbeidet inngår også å fremme nordiske bedriftsetableringer i de baltiske land.

Temamessig er det enkelte nøkkelområder hvor Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å utvikle samarbeidet, bl.a. følgende:

- *Grenseoverskridende arbeid* langs EUs nye grense kan utvikles på grunnlag av gode nordiske erfaringer. På dette området har flere ministerråd mulighet til å bidra.
- *Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdanning* vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft.
- *IT-samarbeidet* kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort.
- *Sosial- og sunnhetsforhold*, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretagelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for ”Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being”.
- *Miljø og bærekraftig utvikling*

4 Samarbeidets former

Formene for det felles nordisk-baltiske samarbeidet kan variere fra policy-utvikling og -samordning, til virksomhet med mer tydelige finansielle konsekvenser. Samarbeidet innen de respektive fagministerråd bør fastlegges i *flerårige samarbeidsprogram utarbeidet i fellesskap*, deklarasjoner eller ”agreed minutes”. Disse bør inneholde konkrete fokuserte aktiviteter, basert på samarbeidsministrenes politiske prioriteringer.

Felles *nordisk-baltiske ministermøter*, av høy faglig relevans, bør avholdes regelmessig. Disse møtene forberedes av respektive embetsmannskomiteé i samarbeid med baltiske kollegaer.

På *embetsmannsnivå* bør samarbeidet i form av felles NB8-møter videreutvikles, og styrkes etter behov.

Instrument som kan benyttes til å gjennomføre det ønskede konkrete samarbeidet er bl.a.:

- *Uttekslingsprogram* er effektive med hensyn til å bygge mellommenneskelige relasjonar. Slike program er aktuelle på en rekke, sentrale områder.
- *Felles initiativer*, der kan danne grunnlag for fremme av prosjekter, som har særleg utviklingsverdi, og dermed virke som ”stifinner”.
- *Erfarings- og informasjonsutveksling* kan gjøre gjensidig nytte som en del av en nødvendig ”benchmarking”.
- Samarbeid innen dagens *nordiske institusjoner*.

Norden har en tradisjon for å etablere *samarbeid på grasrotnivå*, hvilket også har vist seg å være vellykket i samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen. Dette vil fortsette. Et sådant samarbeid er også et typisk eksempel på hvordan det nordiske samarbeidet kompletterer EU-samarbeidet.

5 Finansielle prinsipper

Samarbeidets verdi ligger i dets *kvalitet*. Et godt samarbeid forutsetter at det tas felles ansvar både politisk/administrativt og økonomisk. Muligheten for å søke om prosjektmidler fra et særleg nordisk nærområdeprogram faller bort. Dette vil munne ut i et regulært likeverdig samarbeid, hvor hver av partene finansierer sine utgifter, eller hvor man i spesielle tilfeller i fellesskap blir enig om en kostnadsfordeling. En sådan ordning sikrer at samarbeidet er til *gjensidig nordisk-baltisk nytte*. Rene bistandsprosjekt avsluttes.

I løpet av en treårig *overgangsperiode* bør det tas hensyn til de baltiske myndighetenes/samarbeidspartneres evne til medfinansiering innenfor respektive fagministerråd. Verdifulle og allerede igangsatte prosjekter fullføres. Et eksempel på dette er arbeidet mot smittsomme sykdommer.

6 Nordisk Ministerråds kontor i Estland, Latvia og Litauen

Informasjonskontorene i Estland, Latvia og Litauen har hatt en *nøkkelrolle* i utviklingen av det felles nordisk-baltiske samarbeidet. Nordisk Ministerråd er den eneste regionale organisasjonen som har et fysisk nærvær i de baltiske landene. Gjennom dette mangeårige nærværet har kontorene etablert et verdifullt nettverk på vegne av nordiske aktører.

Kontorenes oppgaver gjøres *tydeligere* og deres størrelse tilpasses etter samarbeidets nye prioriteringer. Kontorenes mandat og profil skal være ensartet, samtidig med at det tas hensyn til landspesifikke kriterier og forskjeller. Kontorene er en katalysator for det felles nordisk-baltiske samarbeidet ved at kontorene:

- er den lokale *kontakten* for de nordiske fagministerrådene og deres utvalg og arbeidsgrupper, f.eks. ved å identifisere relevante baltiske partnere, og derved underlette samarbeidet;
- utbygger *nettverk* med både de nasjonale myndighetene, med NGO'er og andre nasjonale og internasjonale aktører i de respektive land;
- er ministerrådets lokale *iakttakere*, som identifiserer trender og muligheter for felles nordisk-baltisk samarbeid. Dette er en oppgave som ikke utelukkende kan ivaretaes på avstand;
- er eksponent for alt som er "*Nordisk*", og virker til å øke oppmerksomheten rundt samarbeidet, herunder på kulturområdet;
- har betydelig *kompetanse* som også vil være av nytte for kontorene i Nordvest Russland, og for videreutviklingen av samarbeidet med de russiske regioner, og således representerer et *nettverk mellom Nordisk Ministerråds kontorer*;
- svarer for den *praktiske saksbehandlingen, kvalitetssikring* m.v. av bl.a. utvekslingsordningene på en mer effektiv måte som ellers vil være mulig.

Disse oppgaver anpasses gradvis til hva som viser sig hensiktsmessig med hensyn til hvordan det felles nordiske-baltiske samarbeidet utvikles.

Kontorene vil som hittil disponere et *budsjett* for lokalt initiert samarbeid etter Nordisk Ministerråds retningslinjer.

Kontorene er en del av Nordisk Ministerråds sekretariat og sjefene for kontorene *rapporterer* direkte till generalsekretæren. Kontakten mellom kontorene og sekretariatet i København utbygges. Navnet forkortes til "*Nordisk Ministerråds kontor i hhv. Estland, Latvia og Litauen*".

7 Institusjonelt samarbeid

Flere av Nordisk Ministerråds faglige institusjoner driver samarbeidsvirksomhet i Estland, Latvia og Litauen. Institusjonenes og Ministerrådets øvrige virksomhet koordineres gjennom *samråd og årsrapportering*.

Estland, Latvia og Litauen tilbys et tettere samarbeid med Nordisk Ministerråds institusjoner, på vilkår som er av gjensidig interesse. Der avsettes ressurser under samarbeidsministrene for å gjøre institusjons-samarbeidet mulig.

Samarbeidet mellom institusjonene vil være behovstyrt og preget av stor fleksibilitet. Muligheten for fullt eierskap (som i NIB), eller mer omfattende partnerskap holdes åpen.

8 EU, CBSS og andre aktører

Det fremtidige felles nordiske samarbeid med de baltiske landene vil skje under hensyntagen til det samarbeid som de samme landene har innenfor *EUs rammer*. Den Nordlige Dimensjonen og den grenseoverskridende virksomheten er eksempel på dette.

Samarbeidet med de tre baltiske landene bør til dels *også omfatte Russland*. Et forsterket nordisk-baltisk-russisk samarbeid, spesielt i grenseregionene, etterstrebes. Dette bør bygge på erfaringer fra det interne nordiske grenseregionale samarbeidet i de åtte grenseregionale komiteene, men også på de baltiske kunnskaper om og erfaringer med Russland. I dette samarbeidet spiller EUs finansieringsinstrument Interreg og kommende ”Neighbourhood instrument” en avgjørende rolle.

Det er ønskelig å utbygge koordineringen og det konkrete samarbeidet mellom *Nordisk ministerrådet og CBSS*, ikke bare for å unngå uhensiktsmessig fordobling av aktiviteter, men også for å redusere de ressurser som landene skal anvende ved å delta i flere og ofte overlappende organisasjoners arbeid. Norden og de nordiske prioriteringene spiller ofte en avgjørende og sentral rolle ettersom de nordiske landene deltar i mange fora.

Nordisk Ministerråds deltakelse i det regionale samarbeidet bygger på separate, overordnede retningslinjer for virksomheten vedtatt av samar-

beidsministrene om medfinansiering av aktiviteter. Samråd mellom de berørte organisasjoner skjer regelmessig.

Bilag IV: NMR Retningslinier vedrørende samarbeidet med Russland.

10.12.04

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest Russland 2006 - 2008

Nordisk Ministerråd og Russland har siden midten av 1990-tallet utviklet samarbeidet i Nordvest Russland. Det nåværende rammeprogrammet utløper ved årsskiftet 2005/2006.

Disse retningslinjene skal sees som Nordisk Ministerråds bidrag til å føre samarbeidet videre, og de trer delvis i kraft allerede fra og med 2005.

1 Hvorfor samarbeide?

De nordiske landene har til alle tider hatt relasjoner med Russland. Motivene for samarbeidsrelasjonene har skiftet opp gjennom årene. De fremstår i dag som et ønske om et bredere samarbeid, hvor fokus er på *demokratisk samfunnsutvikling, åpne pluralistiske relasjoner* over grensene og *regulert markedsøkonomi*. Nordisk Ministerråd tillegger disse fokuseringer avgjørende betydning fordi:

- En *demokratisk samfunnsutvikling* forutsetter konstant oppmerksomhet om grunnleggende menneskerettigheter og rettsstatlige prinsipper, som betingelse for borgernes dialog og nødvendige deltagelse i det samfunnspolitiske liv. Velfungerende, uavhengige,

samfunnsstrukturer er avgjørende for fri meningsdannelse og ansvarliggjøring av samfunnets borgere,

- Erfaringen viser at *omfattende og mangfoldige kontakter* på alle plan over grensene er et avgjørende middel for å sikre gjensidig forståelse mellom naboland, hvilket danner grunnlag for stabilitet og sikre utviklingsbetingelser, både regionalt og i et videre internasjonalt perspektiv,
- En *regulert markedsøkonomisk utvikling* kan avbalansere den frie foretaksmohets fordeler for individer og bedrifter med nødvendige felles hensyn til grunnbetingelsene for det økonomiske liv. I denne forbindelse er både rettslige og fysiske infrastrukturer, prinsipper for bærekraftig utvikling samt velferdsmessige fordelingshensyn av avgjørende betydning.

Det bredere samarbeidet vil baseres på *bærekraftig utvikling*. Bærekraftig utvikling er en sterk felles forpliktelse, hvor de nordiske landene ligger langt fremme. Den nye nordiske tverrsektorielle strategien for bærekraftig utvikling forener miljømessige, økonomiske og sosiale spørsmål, hvilket kan komme til særlig anvendelse her.

Samarbeidet får en særlig betydning i det Russland både er Nordens og EUs største nabo. Utviklingen i Russland er således viktig også for Norden og EU, ikke minst av *sikkerhetshensyn* i videste forstand.

Østersjøområdet har potensial til å bli en ledende vekstregion i Europa. I denne regionen er Nordvest Russland, og da særlig St. Petersburg, av største betydning. Kaliningrad er dessuten med sin særegne geografiske plassering av særskilt interesse.

Samtlige land rundt Østersjøen har ansvar for og interesse av å *ivareta havområdene*, ikke kun som en betydelig økonomisk ferdselsåre, men også som kulturarv, turistområde og verneverdig havmiljø.

I forbindelse med disse *felles interessene* ønsker Norden å fremstå som en samarbeidspartner i positiv dialog med Russland. *Målet for det felles nordiske samarbeidet er å fremme en utvikling i Russland som kan skape grunnlag for et forsterket naboskap til gagn for trygghet og utvikling i hele Nord-Europa.*

Det foregår i dag et utstrakt samarbeid mellom Nordisk Ministerråd og russiske regioner i Nordvest Russland under denne målsetningen. Dette samarbeidet vil Nordisk Ministerråd bidra til å videreutvikle.

2 Hvordan skal det samarbeides?

Samarbeidet som her beskrives er for de nordiske landene *det multilaterale samarbeidet mellom nasjonalstatene*, hvor de nordiske landene i fellesskap, innenfor rammene for Nordisk Ministerråd, samarbeider med *enkelte deler av Nordvest Russland*. Nordisk Ministerråds virksomhet skal sees som komplement til de nordiske landenes bilaterale samarbeid med Nordvest Russland, og i overensstemmelse med de prinsipper som fastlegges av landene i fellesskap.

De erfaringer som hittil er gjort viser at det er behov for en *tydeligere strukturering* av det felles nordiske samarbeidet med Russland.

2005 er et overgangsår, hvilket innebærer at det særlige *nærområdeprogrammet*, som bygger på *Rammeprogrammet 2003–05*, avsluttes og erstattes av et nytt samarbeid fra og med 2006. Målsettingen er at de økonomiske midlene til dette samarbeidet gradvis vil øke noe de nærmeste årene.

Samarbeidsministrene, og herunder den nordiske samarbeidskomiteen, utformer retningslinjer for samarbeidet og har således det *overordnede* ansvar for samarbeidet. Det er de ulike fagministerrådene som, basert på disse retningslinjer, har ansvaret for samarbeidets konkrete innhold. Samarbeidet, skjer i fremtiden innenfor rammen av et *Russlandsprogram*, som omfatter de ulike fagministerrådenes aktiviteter. Programmet vil ha et særskilt budsjett for å forsterke fagministrenes virksomhet.

Det fremtidige samarbeidet med Nordvest Russland vil bli *evaluert* kontinuerlig, så vel av *samarbeidsministrene* som av *Nordisk Ministerråds sekretariat*. For å sikre dette, utarbeider de enkelte fagministerråd *årlige statusrapporter* om samarbeidet. Av disse rapporter vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Foruten den politiske evalueringen, vil samarbeidet bli evaluert av eksterne, profesjonelle, evaluatorene.

Målsettingen er sammen med Russland å komme frem til en *modell for det fremtidige samarbeidet*, hvor hver av partene finansierer sin del av samarbeidet.

Fremtidig prosjektsamarbeid baseres følgelig på et *likeverdig partnerskap*, hvor forslag til aktiviteter fremmes fra begge sider, planlegging skjer i fellesskap, og hvor det hersker gjensidig enighet om finansieringsløsninger. Aktiviteter vil være politisk forankret hos alle parter for å sikre eierskap og oppfølging. Nordiske initiativ til samarbeidsaktiviteter fremmes via de nordiske fagministerrådene/embetsmannskomiteene.

Foruten initiativ fremmet via de nordiske ministerrådene, vil samarbeidsprosjekt foreslått av NGO'er, lokale myndigheter og andre aktører bli søkt ivaretatt. Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg og det fremtidige kontor i Kaliningrad vil være høringsinstanser for denne type henvendelser.

Samarbeidsministrene disponerer en *reserve til politiske initiativer* under det årlige budsjett for samarbeidet med relevante naboland. Disse midlene vil bli benyttet til særlige politisk aktuelle tiltak.

Nordisk Ministerråds virksomhet bør *synliggjøres* slik at det skaper større interesse hos russiske myndigheter for å videreutvikle samarbeidet. Dette er en oppgave som også pålegges Nordisk Ministerråds kontor i Nordvest Russland og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3 Hva skal det samarbeides om?

Felles målsetninger bør ligge til grunn for det felles nordisk-russiske samarbeidet innen de enkelte fagministerråd, og disse bør oppdateres årlig.

Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest Russland forholder seg til *EUs rammeverk* vedr. samarbeidet med Russland, herunder utviklingen av EUs naboskapsprogram, den Nordlige Dimensjon, "De fire felles rom" og den bilaterale samarbeidsavtalen mellom EU og den Russiske Føderasjon

De nordiske landene vil i sitt samarbeid med Nordvest-Russland i størst mulig omfang søke en hensiktsmessig samordning med den *Nordlige Dimensjons 2. handlingsplan (NDAPII)*.

Det felles nordisk-russiske samarbeidet *skal utgjøre en merverdi*, i forhold til både det bilaterale samarbeidet og EU-samarbeidet. Fellesnevnerne mellom russiske og nordiske behov og interesser skal identifiseres. Det er viktig at samarbeidet ikke omhandler oppgaver som naturlig bør dekkes av den Russiske Føderasjons statsbudsjett.

Det vil være naturlig å *bygge videre* på det vellykkede samarbeidet som allerede er etablert og hvor det er gjensidig interesse for videreutvikling. Likestillingsprinsippene vil stå sentralt og integreres i det videre samarbeidet.

Nordenfremmende innsatser er i alle de nordiske lands interesse. Ikke minst er et utviklet kultursamarbeid verdifullt i denne sammenheng, i det kultur vil kunne benyttes som en løftestang for det øvrige samarbeidet. I det Nordenfremmende arbeidet inngår også å fremme nordiske bedriftsetableringer i Nordvest-Russland.

Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å utvikle samarbeidet innen enkelte *nøkkelområder*, disse er bl.a.:

- *Demokratiutvikling* og styrking av rettsstaten.
- *IT-samarbeidet* kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort.
- *Grenseregionalt samarbeid*, både bilateralt mellom Norden og Nordvest Russland og treparts samarbeid Baltikum–Norden–Russland, vil stå sentralt. Ved å bygge på tidligere erfaringer kan samarbeidet videreutvikles, f.eks. med Belarus.
- *Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdanning* vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft.
- *Sosial- og sunnhetsforhold*, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretagelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for ”Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being”.
- *Miljø og bæredyktig utvikling*

I denne forbindelse kan nævnes at grænseregionalt samarbejde også kan anvendes som et instrument i samarbejdet om f.eks. social- og sundhedsforhold og miljø og bæredygtig udvikling.

4 Hvilket geografisk område skal samarbeidet omfatte?

Samarbeidet omfatter fra og med 2006 primært de deler av Nordvest Russland som har naturgrense, enten til lands eller til havs, til enten Norden eller de baltiske landene: *Murmansk oblast*, Republikken *Karelia*, *Leningrad oblast*, *Pskov oblast*, *St. Petersburg* og *Kaliningrad*.

St. Petersburg har en opplagt nordisk interesse som sentrum for Nordvest Russland og som *nøkkel* for hele Østersjøregionens fremtid. Kaliningrad står i en særstilling, da enklaven gradvis blir en mer integrert del av Østersjøregionen. Samarbeidsbehovene er betydelige samtidig som Kaliningrads utvikling er av stor betydning, både for Kaliningrad og nabolandene Litauen og Polen. Disse faktorer taler for et økt ministerråd-sengasjement i denne del av Nordvest Russland, ikke minst ved åpningen av et kontor i Kaliningrad.

Denne geografiske definisjonen av samarbeidsområder kan løpende revideres av samarbeidsministrene.

Nordisk Ministerråds innsatser må i tydeligere grad enn tidligere samordnes med *andre regionale organisasjoner*, som Østersørådet, Barentsrådet, Barents Regionalråd og Arktisk Råd. I de arktiske områder har man allerede i flere år praktisert samarbeid hvor Nordisk Ministerråd, i samarbeid med Arktisk Råd, finansierer aktiviteter med fokus på miljø og/eller urbefolkninger.

Nordisk Ministerråd vil i fremtiden prioritere prosjekt i Arktis og Barentsregionen, som skjer i samarbeid med de ovennevnte regionale råd. I samarbeidet med de ulike organisasjonene skal samstemmighet i organisasjonenes strategier etterstrebes og respektive organisasjoners særskilte styrke ivaretaes. Heri ligger muligheten til å gjennomføre særskilt verdifulle samarbeidsaktiviteter i Arkhangelsk oblast.

Nordisk Ministerråds deltagelse i samarbeidet med andre regionale organisasjoner bygger på separate, overordnede retningslinjer for virksomheten, vedtatt av samarbeidsministrene om medfinansiering av aktiviteter. *Samråd* mellom de berørte organisasjonene skjer regelmessig.

De nåværende samarbeidsrelasjoner med Russland er vel *etablert på regionalt plan*. Hver regionadministrasjon (oblast/republikk/St. Petersburg by) har komiteer for sine respektive sektorer, helse, miljø osv. I utgangspunktet bør imidlertid komiteen for utenrikssaker (i de respektive republikker, oblasts og St. Petersburg) være Nordisk Ministerråds kontaktpunkt, når relasjoner skal etableres og/eller utbygges, da disse sitter med den overordnede innsikt i regionens internasjonale og bilaterale samarbeid med Norden. Dette vil imidlertid ikke være tilstrekkelig og det forventes at nordiske embetsmannskomiteer, arbeidsgrupper og lignende etablerer kontakt med faglig relevante komiteer i de enkelte områder, med bistand fra Nordisk Ministerråds kontorer i Nordvest Russland.

Utover samarbeidet med de regionale myndighetene kreves en tydeligere relasjon også til de *føderale, russiske myndighetene*. Som et første tiltak er det avtalt at Nordisk Ministerråds sekretariat holder den Russiske Føderasjons ambassade i København orientert om virksomheten på generelt nivå, med særlig fokus på fremtidige minister- eller embetsmannsmøter som involverer russiske deltagere. Mht. den faglige rapporteringen til rette ministerier i Moskva, er dette et ansvar som tillegges de russiske samarbeidspartnerne. Sakkyndigkomiteen erstattes med et regulært samråd.

5 Samarbeidets former

Formene for det nordisk-russiske samarbeidet kan variere, men vil til enhver tid være basert på samarbeidsministrenes politiske prioriteringer. Samarbeidet vil være basert på konkrete samarbeidsprosjekt av felles interesse innen prioriterte områder. Programmet vil ikke omfatte investeringsprosjekt eller generelle driftsmidler til offentlige og private institusjoner, organisasjoner eller bedrifter.

Langsiktighet er avgjørende for å oppnå bærekraftige resultat. Denne langsiktigheten vil primært være basert på den russiske sidens engasjement, idet den nordiske finansierungsgraden avgjøres fra år til år.

Instrument som kan benyttes til å gjennomføre det ønskede konkrete samarbeidet er bl.a.:

- *Uttekslingsprogram*, som er effektive med hensyn til å bygge menneskelige relasjoner. Slike program er aktuelle på en rekke, sentrale områder.
- Felles initiativ, som kan danne grunnlag for fremme av prosjekter, som har særlig utviklingsverdi, og dermed kan virke som ”stifinner”.
- *Erfarings- og informasjonsutveksling* kan gjøre gjensidig nytte som en del av en nødvendig ”benchmarking”.
- Bruk av såkalt ”*seed money*” for oppstart av aktiviteter, som forventes å ha særlig spredningsverdi.

6 Nordisk Ministerråds kontor i Nordvest Russland

Informasjonskontoret i St. Petersburg har spilt en sentral rolle i etableringen av de mange, faglige nettverk som er blitt opprettet gjennom årene mellom nordiske og russiske parter. Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg og informasjonspunktene i regionene innehar en nøkkelrolle mht. å identifisere relevante russiske aktører til de forskjellige aktivitetene. Et nytt kontor i Kaliningrad vil få samme oppgaver.

I dag er kontoret ofte den implementerende part av det nordiske engasjementet, i forskjellige samarbeidsaktiviteter, idet kontoret:

- er den lokale *kontakten* for de nordiske fagministerrådene og deres utvalg og arbeidsgrupper, f.eks. ved å identifisere relevante russiske partnere, og derved underlette samarbeidet,
- utbygger *nettverk* med både de nasjonale myndighetene, med NGO’er og andre nasjonale og internasjonale aktører i de russiske regionene,
- er ministerrådets lokale *iakttakere*, som identifiserer trender og muligheter for felles nordisk-russisk samarbeid. Dette er en oppgave som ikke utelukkende kan ivaretaes på avstand,
- er eksponent for alt som er ”*Nordisk*”, og virker til å øke oppmerksomheten rundt samarbeidet, herunder på kulturområdet,
- har betydelig *kompetanse* som vil være av nytte for fagministrenes videreutvikling av samarbeidet med de russiske regioner,

- svarer for den *praktiske saksbehandlingen, kvalitetssikring m.v.* av bl.a. utvekslingsordningene på en mer effektiv måte enn det som ellers er mulig.

Disse oppgaver skal utføres også i framtiden.

Kontorene vil, som hittil, disponere et *mindre budsjett* for lokalt initiert samarbeid etter Nordisk Ministerråds retningslinjer.

Nettverksbygging vil få økt betydning, også mellom *Nordisk Ministerråds kontorer*. Kontorene i de baltiske landene besitter betydelig kompetanse som vil være av nytte for kontorene i Nordvest Russland, og for videreutviklingen av samarbeidet med de russiske regioner.

Kontoret er en del av Nordisk Ministerråds sekretariat og sjefen for kontoret *rapporterer* direkte till generalsekretæren. Kontakten mellom kontoret og sekretariatet i København forsterkes. "Navnet forkortes til Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg".

Et *nytt kontor* åpnes i Kaliningrad. Den samlede kontorkapasiteten i Nordvest Russland forsterkes for å kunne klare nye oppgaver. De ulike kontorene kan gis ulike oppgaver avhengig av lokale behov.

7 Institusjonenes virksomhet

Flere av Nordisk Ministerråds institusjoner er virksomme i Nordvest Russland. Institusjonenes og ministerrådets øvrige virksomhet koordineres gjennom *samråd og årsrapporteringer*.